

**Taide- ja kulttuurivirasto
Konst- och kulturmyndigheten
Finnish Arts and Culture Agency**

Taidetoimikunnat ja lautakunnat 2025

Raportti vertaisarvioijille kohdistetusta kyselystä

Kaija Rensujeff

Sisällys

Esipuhe: Vertaisarvioinnin murroskohdassa	3
Vastausaktiivisuus keskitasoa aiempiin toimikuntakyselyihin nähden	4
Vertaisarvioijien joukossa taiteilijoiden osuus edelleen suuri	4
Taidealalla toimimisen pituudessa vain vähän eroja valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten välillä	5
Ennakkotiedon saaminen esteellisyyksiin liittyvissä asioissa hyvällä tasolla	7
Vertaisarvioinnin koetaan onnistuvan parhaiten taiteenaloissa arviointiryhmässä	7
Taiteenaloissa, genrokohtaisen ja laajemman kokoonpanon kannattajilla omat perustelunsa	8
Toimikuntakauteen oltiin tyytyväisiä kautta linjan – vain vähäisiä muutoksia edellisiin kyselyihin nähden	10
Taidetoimikuntien ja lautakuntien kokoukset valmisteltu hyvin tai melko hyvin	11
Osa vastaajista oli saanut riittävästi tietoa arviointityön tueksi, osa kaipasi etenkin tilastoja ja tietoa linjauksista	12
Kokousten ajankäyttöä pidettiin hyvänä	12
Taustakeskustelujen käymiseen toivottiin hieman lisää mahdollisuuksia	13
Keskustelu on arvioinnin ydin, eikä sitä tulisi kiirehtiä	15
Suuri enemmistö arvioi lukevansa tunnin aikana enintään kymmenen hakemusta	16
Hakemusten arviointityö on vaativaa ja aikaa vievää	17
Apurahojen ja avustusten arviointiperusteita ei pidetty yhtä toimivina kuin edellisessä kyselyssä	17
Apurahojen arviointiperusteissa koettiin olevan tarkennettavaa ja täydennettävää	18
Vertaisarviointiprosessissa huomioitiin verraten hyvin vastaajien omat näkemykset, kaikkien arviointiin osallistuvien näkemykset ja moninaisuus	19
Vertaisarviointiprosessiin toivotaan lisää läpinäkyvyyttä, parempia resursseja sekä monipuolisempaa ja oikeudenmukaisempaa arviointia	20
Ongelmana hakemusten vaihteleva taso	21
Päätöksiin ja asiantuntemukseen ollaan pääosin tyytyväisiä	22
Etäkokousten kehittämiseen vain vähän ehdotuksia	23
Vertaisarviointityötä arvostetaan taidehallinnossa ja taiteen kentällä	24
Vertaisarvioijien näkyvyys ja arvostus vähäistä	25
Vastaajien arviot vuorovaikutuksen toimivuudesta Taiken virkahenkilöiden kanssa jälleen kaikkien aikojen parhaat	25
Moninaisuuskoulutukseen osallistuminen melko aktiivista	26
Moninaisuus voi olla tietoinen osa arviointia	27
Moninaisuuden toteutuminen vaatii aktiivisuutta	28
Vertaisarvioijat katsoivat onnistuneensa tehtävässään hyvin	28
Muu palaute: Vertaisarviointityö on vaativaa ja antoisaa	29

Vastaajista suurempi osuus kuin edellisessä kyselyssä on valmis uuteen vertaisarviointitehtävään.....	30
Vertaisarvioijille suunnatun kyselyn keskeisiä tuloksia ja seurannan kohteita	31
Kuvioluettelo.....	31

Esipuhe: Vertaisarvioinnin murroskohdassa

Taiteen edistämiskeskus toteutti vuosina 2013–2024 järjestelmällisesti toimikuntakauden päättyessä kyselyn toimikuntien jäsenten kokemuksista ja arviosta omasta työstään. Kahden vuoden välein toteutetut kyselyt muodostivat aikasarjan, jonka koottuja havaintoja julkaistiin vuonna 2024.

Nyt ensimmäistä kertaa toimikuntakysely tehtiin kesken käynnissä olevan toimikuntakauden. Olemmehan murroskohdassa siinä, miten vertaisarviointi toteutetaan uudessa Taide- ja kulttuurivirastossa ja tietoa toiminnan kehittämiseen tarvitaan enemmän kuin koskaan aiemmin. Vertaisarviointi toteutuu jatkossakin, mutta toimikuntarakenteen poistuminen muuttaa väistämättä tapaa, miten se toteutuu.

Tähän kyselyyn on vastannut noin puolet Taiken toimikuntien jäsenistä. Aineistosta piirtyy kuva tehtävänsä sitoutuneista asiantuntijoista, jotka arvostavat toimikuntansa ja virkahenkilöstön osaamista ja työtapaa. Samalla tehtävän läpinäkyvyyden haasteet, julkiset väärinkäsitykset, työmäärä ja liian pienet resurssit aiheuttavat huolta. Keskeinen tuska toimikuntatyössä kohdistuu siihen, miten resurssit eivät riitä hyvien hakemusten rahoittamiseen.

Arviointiin liittyvät eettiset kysymykset nousevat myös yhä enemmän esille. Nämä liittyvät mm. kulttuuriseen moninaisuuteen ja kulttuuriseen omimiseen sekä taidekenttään liittyvään häirintään tai muuhun epäeettiseen toimintaan. Viraston järjestämä kulttuurisen moninaisuuden koulutus on koettu tärkeänä, mutta sen kytkeytyminen arviointityöhön herättää edelleen pohdintaa.

Toimikuntakysely antaa tärkeitä näkemyksiä siitä, minkälaisissa ryhmissä ja miten vertaisarviointi pitäisi järjestää uudessa rakenteessa. Kaikkein tärkeimpänä koetaan se, että arviointityö tehdään taiteenaloittain koottavissa ryhmissä kuitenkin siten, että liiallista siiloutumista tulisi välttää. Jäsenet arvostavat siis sekä yhden taiteenalan syväosaamista että laajempaa näkemystä taiteen rahoitustarpeesta. Arviointiryhmien kokoonpanot eivät saisi olla liian suuria ja arviointityölle tulee varata riittävästi sekä valmistelu- että kokousaikaa.

Toimikuntatyö on ollut koko vertaisarvioinnin perusta. Uudessa arvioinnin rakenteessa täytyy uudelleen rakentaa sekä vertaisarvioinnin työtavat että luottamus toimintatapoihin. Sen arviointia jatketaan tulevilla arviointityötä koskevilla kyselyillä.

Henri Terho

Johtaja, taiteen ja kulttuurin rahoitusosasto

Vastausaktiivisuus keskitasoa aiempiin toimikuntakyselyihin nähden

Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien jäsenille suunnatussa kyselyssä oli vastaajia yhteensä 94 ja heitä oli kaikista valtion taidetoimikunnista/lautakunnista sekä alueellisista taidetoimikunnista¹. Kysely lähetettiin yhteensä 199 vastaanottajalle ja vastausprosentti oli 47. Edelliseen taidetoimikunnille ja lautakunnille tehtyyn kyselyyn (56 %) nähden vastausprosentti laski merkittävästi ja oli kaikkiin aiempiin kyselyihin (2014–2024) nähden keskitasoa (48 % → 46 % → 53 % → 39 % → 45 % → 56 % → 47 %). Valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin kuuluvien vastaajien osuus kaikista vastaajista oli 57 prosenttia ja alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien osuus 43 prosenttia. Tämä jakauma eroaa edellisestä kyselystä siten, että ero osuuksissa oli suuri. Toisin kuin tässä kyselyssä aiemmissä kyselyissä alueellisten taidetoimikuntien jäsenillä on usein ollut enemmistö vastaajien joukossa.

Vastaajia tarkasteltaessa merkittävä tieto on yleensä ollut se, onko vastaaja valtion taidetoimikunnan ja lautakunnan vai alueelliseen taidetoimikunnan jäsen. Epätasainen jakauma merkitsee tällä kertaa sitä, että valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin kuuluvien vastaajien vastauksilla on hieman suurempi painoarvo kokonaisuutta tarkasteltaessa.

Tämä kysely poikkeaa aiemmista toimikuntakyselyistä kolmella tavalla. Kysely on hieman suppeampi, mukana on uusia kysymyksiä ja kysely lähetettiin taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenille poikkeuksellisen aikaisin toimikuntakauden päättymiseen nähden.

Tässä raportissa ei tehdä kaiken kattavaa pitkästä vertailua aiempiin toimikuntakyselyihin (2014 – 2024). Näiden kyselyjen tulokset on raportoitu edellisissä julkaisuissa. Vuoden 2024 julkaisussa on myös yhteenveto kaikkien aiempien kyselyjen tuloksista tiiviissä muodossa².

Vertaisarvioijien joukossa taiteilijoiden osuus edelleen suuri

Vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista parhaiten itseään kuvaava/kuvaavat nimikkeet. Vastaajat olivat tämän perusteella pääosin taiteilijoita (76 %). Seuraavaksi eniten vastaajien joukossa oli taideopettajia ja -kasvattajia (19 %) ja tuottajia, kuraattoreita, kustantajia tai vastaavia (17 %). (Kuvio 1.) Jakauma eroaa edellisten kyselyiden tuloksista etenkin taiteilijoiden osuuden kasvun myötä (70 % → 67 % → 76 % → 80 % → 77 %), mikä tosin on jatkunut näissä kyselyissä jo pidempään. Myös tuottajien, kuraattoreiden, kustantajien tai vastaavien osuus oli hieman noussut (9 % → 16 % → 17 %) edellisestä kyselyajankohdasta. Muiden asiantuntijoiden osuus on vuosien mittaan hitaasti kasvanut, edellisessä kyselyssä se kuitenkin notkahti hieman, mutta palasi nousevalle uralle tässä kyselyssä (15 % → 11 % → 14 %). Taiteen tutkijoiden pidempään jatkunut laskusuunta pysähtyi edellisessä kyselyssä ja nousi tässä edelliseen kyselyyn nähden melko paljon (5 % → 8 % → 12 %).

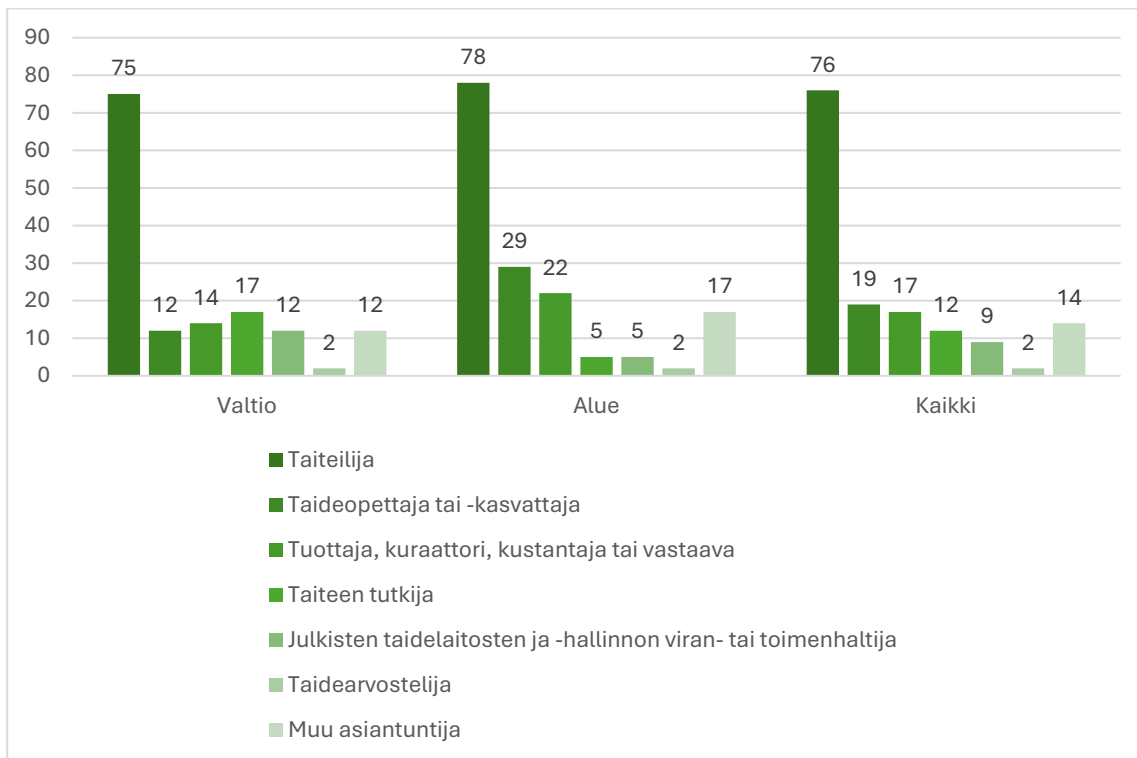
¹ Valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien toimikausi on ollut normaalisti kaksivuotinen. Kesäkuun lopussa 2026 päättävät taidetoimikunnat ehtivät toimia puolitoista vuotta eli 2025 – 6/2026. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahalautakunnan (2024–2026) ja kuvataiteen apurahalautakunnan (2025–2027) toimikaudet ovat kolmivuotisia, joten lautakuntien toimikaudet eivät olleet päättymässä toisin kuin taidetoimikuntien. Esittävän taiteen valtionosuuslautakunnan jäsenet eivät olleet tässä kyselyssä mukana.

[Valtion taidetoimikunnat](#)
[Alueelliset taidetoimikunnat](#)
[Lautakunnat](#)

² [Taidetoimikunnat & lautakunnat 2021–2022. Kysely toimikauden päättyessä. Yhteenveto toimikuntakyselyistä 2014–2022.](#)

Erot valtion taidetoimikunnissa ja lautakunnissa sekä alueellisissa taidetoimikunnissa toimivien vastaajien välillä olivat suurimmillaan taiteilijoiden ja taideopettajien ja -kasvattajien osuuksissa. Sekä taiteilijoiden että taideopettajien ja -kasvattajien osuudet olivat alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvilla vastaajilla korkeammat kuin valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin kuuluvilla vastaajilla. Valtion taidetoimikunnissa ja lautakunnissa toimivien joukossa muiden asiantuntijoiden ja taiteen tutkijoiden osuudet olivat korkeammat kuin alueellisten toimikuntien vastaajien joukossa. (Kuvio 1.)

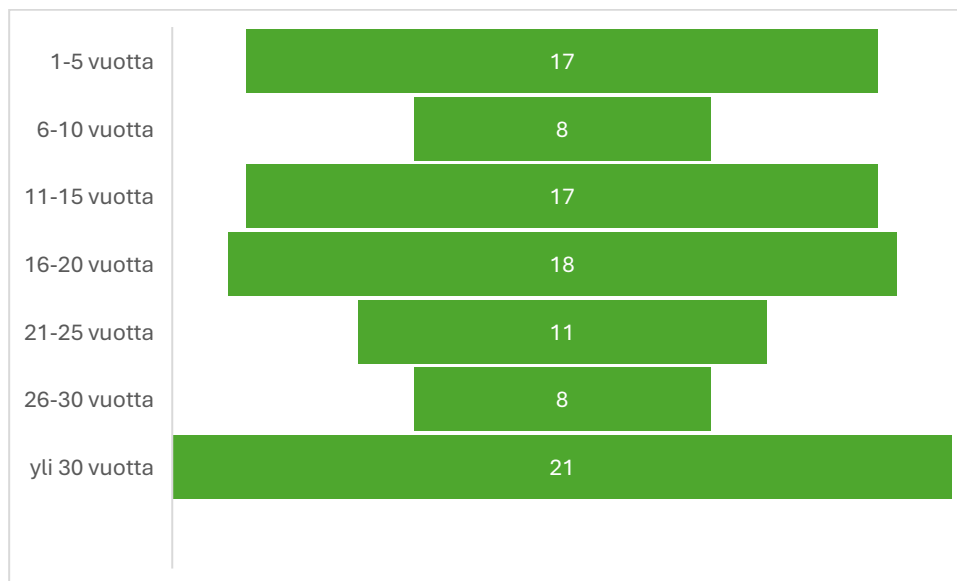
KUVIO 1. Vertaisarvioijina toimivia vastaajia (%) parhaiten kuvaavat nimikkeet (valtio, alue, kaikki)

Taidealalla toimimisen pituudessa vain vähän eroja valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten välillä

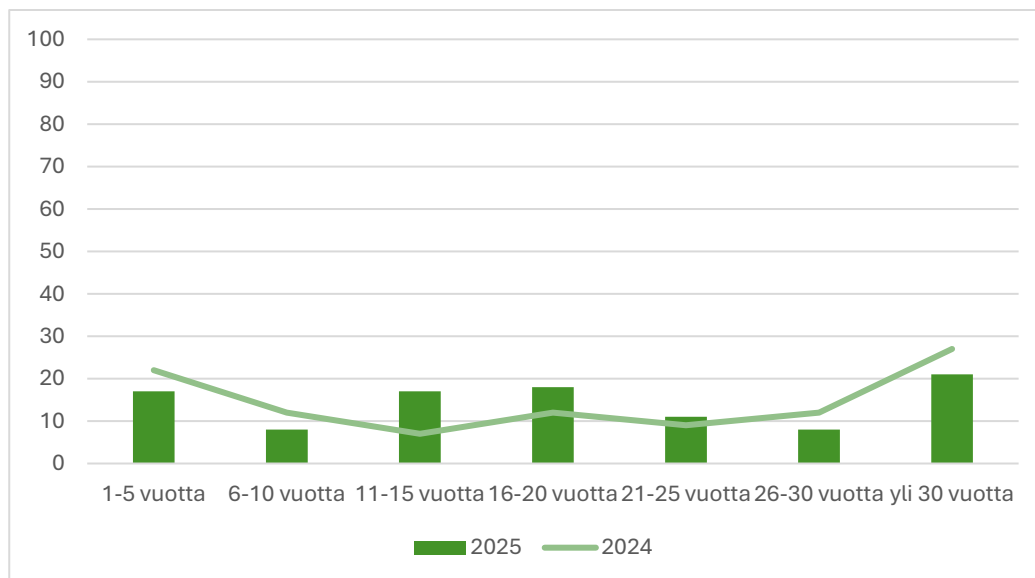
Suurin osuus (21 %) vastaajista oli toiminut taidealalla yli 30 vuotta. Myös 1–5 vuotta (17 %) 11–15- vuotta (17 %) ja 16–20 vuotta (18 %) alalla toimineiden osuudet olivat lähes yhtä suuret (kuvio 2). Alalla toimimisen pituudessa ei ilmennyt merkittäviä eroja valtion taidetoimikunnissa ja lautakunnissa ja alueellisissa taidetoimikunnissa toimivien vastaajien välillä. Lyhyen aikaa alalla toimineiden (1–5 vuotta) ja pitkään alalla toimineiden (yli 30 vuotta) osuudet olivat lähes identtiset.

KUVIO 2. Vastaajien (%) taidealan asiantuntijana tai taitelijana toimimisen pituus vuosina

Edellisessä kyselyssä sekä hyvin pitkään alalla toimineet (yli 30 vuotta) että lyhyen aikaa alalla toimineet (1–5 vuotta) olivat suurimmat ryhmät vastaajien joukossa (kuvio 3). Uusimman kyselyn vastauksissa eroavaisuuksissa ei ole nähtävissä samanlaista kahtiajakoa, vaan jakauma on huomattavasti tasoittunut. Tämä kysymys taidealan asiantuntijana tai taitelijana toimimisen pituudesta on ollut ainoastaan edellisessä toimikuntakyselyssä, joten vertailutietoa tästä asiasta ei ole pidemmällä aikajänteellä saatavissa.

KUVIO 3. Vastaajien (%) taidealan asiantuntijana tai taitelijana toimimisen pituus vuosina 2024 ja 2025

Ennakkotiedon saaminen esteellisyyksiin liittyvissä asioissa hyvällä tasolla

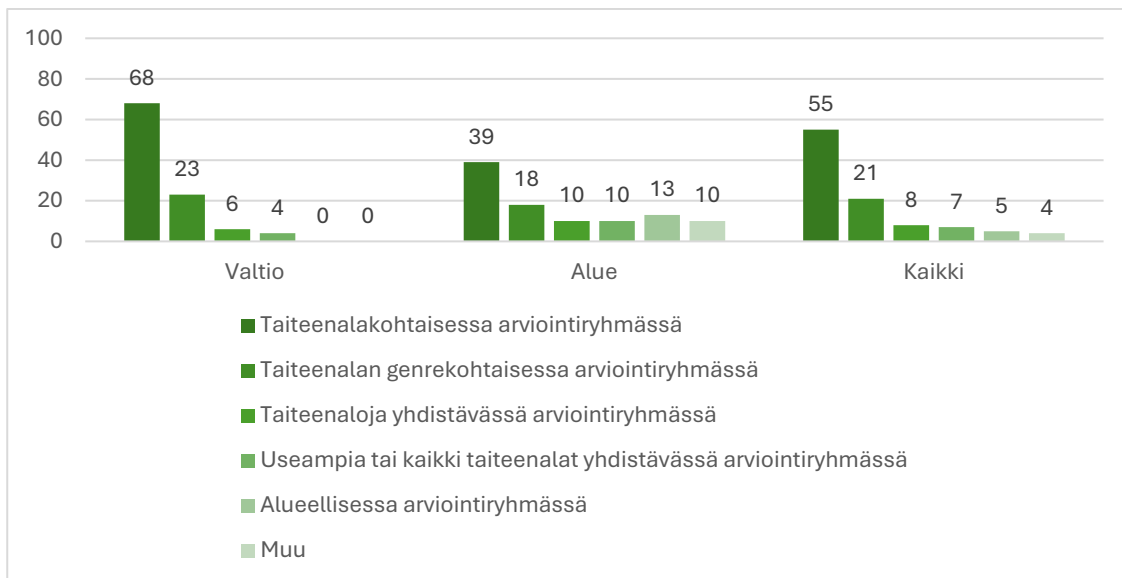
Vastaajista 96 prosenttia koki saaneensa riittävästi ennakkotietoa apurahan myöntämiseen liittyvistä esteellisyyksistä (jääviys). Jonkin verran ennakkotietoa tästä asiasta koki saaneensa 3 prosenttia vastaajista. Vastaajista vain yksi koki jääneensä vaille ennakkotietoa apurahan myöntämiseen liittyvistä esteellisyyksistä. Erot ennakkotiedon saamisessa olivat hyvin vähäisiä valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien vastaajien välillä.

Kaiken kaikkiaan esteellisyyksiin liittyvän ennakkotiedon saamiseen liittyvät tulokset paranivat hieman edellisiin kyselyihin (2022, 2024) verrattuna.

Vertaisarvioinnin koetaan onnistuvan parhaiten taiteenalakohtaisessa arviointiryhmässä

Toimikuntien ja lautakuntien näkemysten mukaan vertaisarviointi onnistuu parhaiten taiteenalakohtaisessa arviointiryhmässä. Tämän näkemyksen kannalla oli yli puolet vastaajista (55 %). Taiteenalakohtaista arviointiryhmää kannatti huomattavasti suurempi osuus valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien (68 %) kuin alueellisten taidetoimikuntien jäsenistä (39 %). Alueellista arviointiryhmää piti parhaana 13 prosenttia alueellisten taidetoimikuntien jäsenistä, mutta valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenistä ei yksikään. Genrekohtaista arviointiryhmää piti parhaana kaikista vastaajista noin joka viides, taiteenaloja yhdistävää 8 prosenttia ja useampia tai kaikki taiteenalat yhdistävää arviointiryhmää 7 prosenttia. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Kokoonpanot, joissa vertaisarviointi onnistuu parhaiten vastaajien (%) mukaan (valtio, alue, kaikki)

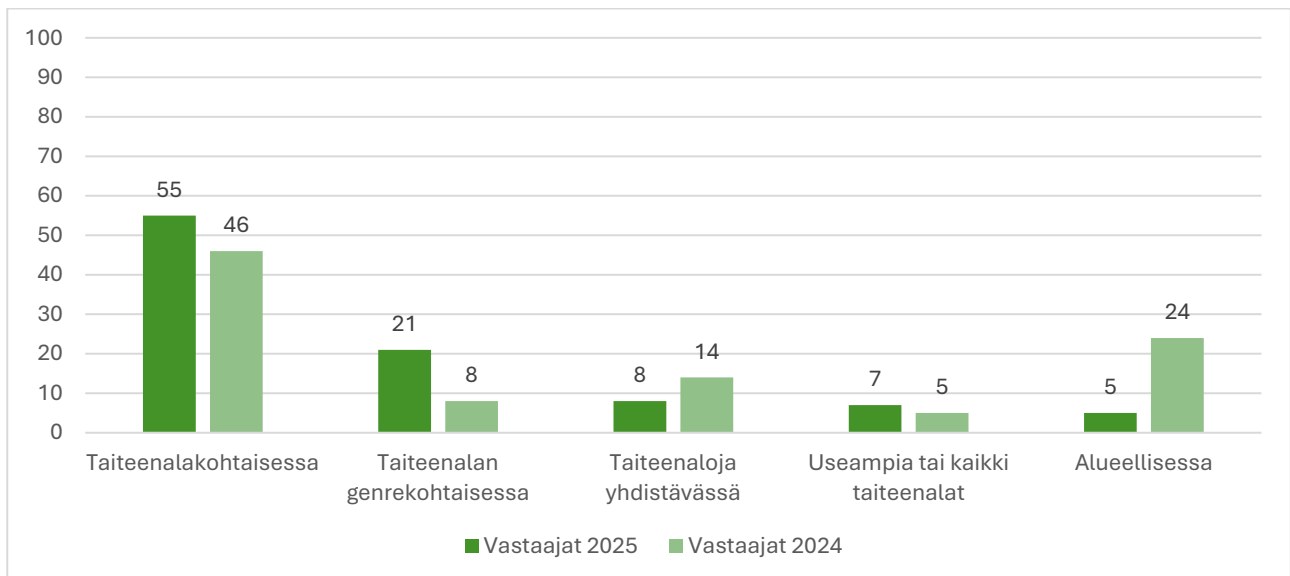
Pitkään taidealalla toimineet taidetoimikuntien ja lautakuntien vastaajat ja lyhyen aikaa alalla toimineet eivät yksiselitteisesti olleet eri mieltä siitä, minkälaisessa kokoonpanossa vertaisarviointi onnistuisi parhaiten.

Muun arviointiryhmän kokoonpanon valinneilla vastaajilla ei ollut esittää tarjolla olleista vaihtoehdoista poikkeavaa arviointiryhmän kokoonpanoa, vaan vastaajat eivät joko osanneet valita yhtä vaihtoehdoista tai kaikki vaihtoehdot katsottiin sopiviksi. Alueellista arviointiryhmää pidettiin parhaimpana vaihtoehtona siinä tapauksessa, että siinä olisi edustettuina kaikki taiteenalat.

Edelliseen toimikuntakyselyyn verrattuna vastaajien valinnat poikkesivat tässä kysymyksessä merkittävästi. Eniten nousua oli taiteenalan genrekohtaisen arviointiryhmän valinneissa 8 % → 21 % ja toiseksi eniten taiteenalakohtaisessa arviointiryhmässä 46 % → 55 %. Sen sijaan alueellisen arviointiryhmän valinnoita oli huomattavasti pienempi osuus vastaajista (24 % → 5 %) kuin edellisessä toimikuntakyselyssä. (Kuvio 5.)

Muutokset vastaajien valinnoissa perustuvat todennäköisesti meneillään olevaan taidetoimikuntaudistukseen, jossa vertaisarviointiin tehdään suuria muutoksia. Valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat lakkautetaan ja tilalle tulee asiantuntijapankki, josta valitaan hakukohtaisesti arviointipaneelit.

KUVIO 5. Kokoonpanot, joissa vertaisarviointi onnistuu parhaiten vastaajien (%) mukaan vuosina 2024 ja 2025

Taiteenalakohtaisen, genrekohtaisen ja laajemman kokoonpanon kannattajilla omat perustelunsa

Vastaajat tarkensivat ja perustelivat vastauksiaan muun muassa korostamalla, että eri taiteenaloilla on erilaisia tilanteita, kehitysvaiheita, toimintamahdollisuuksia ja rakenteita. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että pienemmät, kehitymässä olevat taiteenalat eivät tulisi arvioiduiksi suurempien ja pidempään paremmissa puitteissa toimineiden taiteenalojen näkökulmasta. Taiteenalakohtaista arviointia pidettiin parhaimpana sillä varauksella, että on muutamia taiteenaloja, joissa yhdistyy useampi taiteenala, kuten monitaide ja mediataide. Perusteluna se, että toisella taiteenalalla toimivan vertaisarvioijan voi olla vaikeaa hahmottaa alan sisältöjä ja kehitystä.

Vastauksista kävi ilmi, että vaikka kaikkien hakemusten lukeminen on ollut mieluista ja antoisaa vertaisarvioijalle, muiden kuin oman taiteenalan hakemuksia on vaikea arvioida. Tarkennuksissa todettiin myös, että hakemuksia on niin paljon, että on mahdottomuus kyetä arvioimaan niitä laaja-

alaisesti. Mitä tarkempi rajausta arvioitaville hakemuksille on, sen helpompi niitä on vertailla. Jos vertaisarviointia tekevä kokoonpano koostuu useiden taiteenalojen asiantuntijoista, se voi aiheuttaa vastausten mukaan myös paljon keskustelua, käsittelyaikojen venymistä ja vertaisarvioinnin tasa-arvoisuuden heikkenemistä.

Tulevaisuudessa parhaana pidettiin taiteenalojen välisten rajojen poistoa, mutta nykyisen ajankohdan olosuhteet huomioon ottaen sitä ei pidetty mahdollisena.

Esimerkiksi kirjallisuudessa pidettiin yhdenkin genren seuraamista vaativana tehtävänä. Sen vuoksi eri genrejen ja alagenrejen asiantuntemusta pidettiin oleellisena ja ohittamattomana vertaisarviointia tekevässä kokoonpanossa. On välttämätöntä vertaisarvioinnin onnistumiselle tuntea tekijäkenttä ja se, minkälaisista teoksista on kyse ja tätä pidettiin realistisena ainoastaan genren tasolla. Tarkennuksissa painotettiin, että kullakin genrellä on todella merkittäviä ominaisuuksia, joiden ymmärtäminen vaatii paljon tietoa. Perusteluissa pääteltiin, että harvalla vertaisarvioijalla on asiantuntemusta oman erityisalueensa lisäksi. Myös sitä korostettiin, että jotkut taiteenalat ovat jopa niin pirstoutuneita, että tuntemus alagenreistä voi olla hyvin vaatimatonta. Vertaisarvioinnin katsottiin olevan yhdenvertaisinta, jos arviointi tehdään genrekohtaisesti.

Pienemmissä ryhmissä työskentelyä pidettiin hyvänä, koska silloin arvioitavien hakemusten määrät pysyvät kohtuullisina, hakemuksiin voi perehtyä kunnolla ja niistä voi käydä syvempää keskustelua.

Toisenlaista näkökulmaakin tuotiin esiin toteamalla, että mielipiteitä olisi hyvä kuulla eri taiteenalojen asiantuntijoilta, ei ainoastaan genrekohtaiselta asiantuntijalta. Toiveissa oli, että tekeminen ei siiloutuisi liikaa ja huomautettiin, että joskus genererajat on vaikeita asettaa. Myös se tuotiin esiin, että rajattaessa arviointiryhmä mahdollisimman kapeasti genrekohtaiseksi, asiantuntijuus ja asiantuntijoiden määrä saattaa kaveta tai yksipuolistua.

Erilaiset tulokulmat tarjoavat laajan pohjan ymmärtää teoksia ja niiden lähestymistapoja. Eri taiteenaloista muodostuvaa kokoonpanoa perusteltiin myös sillä, että se mahdollistaa kunnioituksen osoittamisen toisten asiantuntemukselle, mitä ei niinkään kohtaa taiteenalakohtaisissa asiantuntijaelimissä.

Taiteenaloja yhdistävää keskustelua pidettiin parhaana, sillä monet hakijoista ja haettavista avustuksista ovat monialaisia. Tarkennuksissa todettiin, että nykytaide ja sen tekijät haastavat työssään yhä enemmän yksittäisiä taiteenalojen genererajoja.

Vertaisarviointia tekevien kokoonpanojen eroja voi olla vaikea arvioida vastaajien perusteluista ilmeni. Toivottiin, että järjestelmä olisi joustava ja mahdollistaisi sen, että kulloinkin valittavat asiantuntijat voisivat itsekkin vaikuttaa siihen, millä kokoonpanolla mitään asioita arvioidaan. Esimerkiksi kuvataiteen ja valokuvataiteen (visuaaliset taiteet) yhdistävää, esittävien taiteiden (teatteri, tanssi ja sirkus) ja kuvitus- ja sarjakuvataiteen arviointiryhmien toimivuutta pidettiin hyvänä. Vastausten perusteella silloin, kun kokoonpano on hyvä ja keskusteleva, ei ole väliä, miten se rajataan taiteenaloittain.

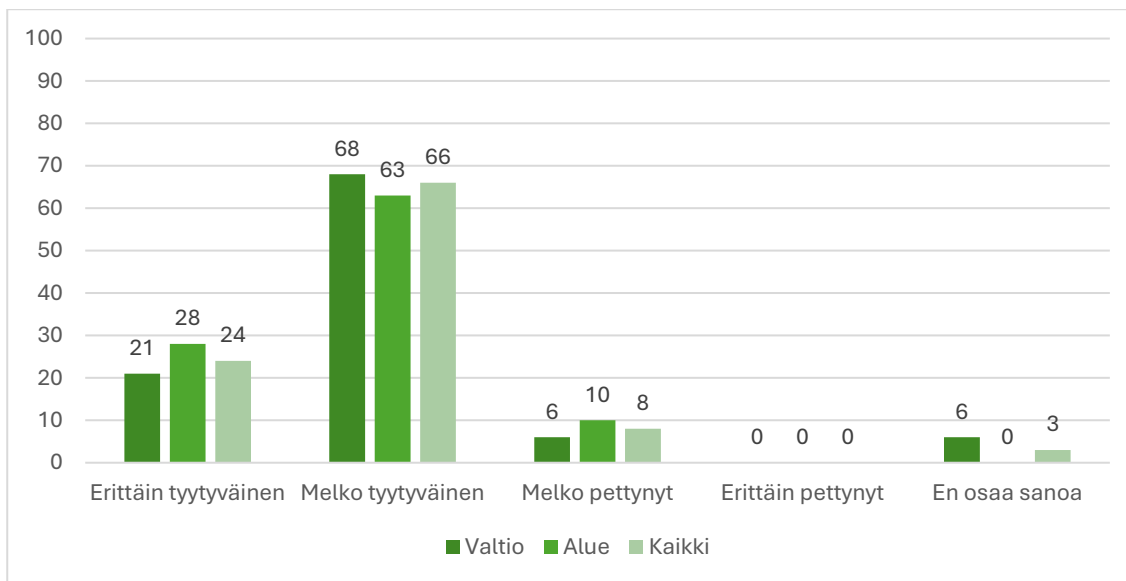
Vertaisarviointia parhaiten tekevän kokoonpanon valinnassa painotettiin myös alueellista asiantuntemusta. Alueellisessa taidetoimikunnassa toisten taiteenalojen asiantuntijoiden näkökulmat hakemuksiin voivat olla hyvin mielenkiintoisia, mutta erityisesti paikallinen taiteen kentän ja "paikallimentaliteetin" tunteminen on ollut antoisaa poikkitaiteellisessa kokoonpanossa. Perusteluista kävi ilmi, että arviointiprosessissa on tärkeää päästä keskustelemaan sekä samalla tai läheisellä taiteenalalla toimivan ryhmän että kokonaisarvion kannalta myös taiteenaloja yhdistävän ryhmän kanssa. Aluetuntemus ja paikallisen taidekentän dynamiikan ymmärtäminen on perustelujen mukaan tärkeää eikä alueellisia painotuksia saa unohtaa tulevassa vertaisarviointia koskevassa uudistuksessa.

Vastausten mukaan alueellisissa taidetoimikunnissa eri taiteenalojen asiantuntijat tuovat oman alansa tuntemuksen yhteiseen keskusteluun ja mahdollisesti katsovat hieman eri kantilta muiden alojen hakemuksia - tämän myötä vertaisarvioijat saavat mahdollisuuden myös laajentaa omia katsontakantojaan.

Toimikuntakauteen oltiin tyytyväisiä kautta linjan – vain vähäisiä muutoksia edellisiin kyselyihin nähden

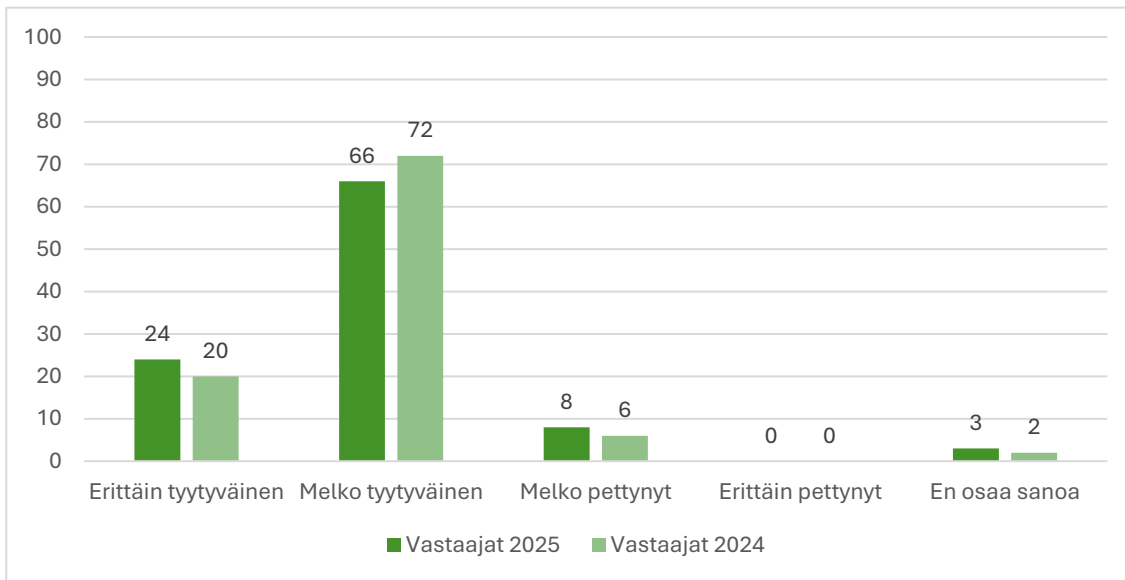
Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien jäsenten tyytyväisyys odotuksiinsa nähden kauden puolivälissä (loppuvuosi 2025) oli erittäin hyvä. Vastaajista enemmistö oli kautensa tässä vaiheessa melko tyytyväinen ja lähes viidesosa erittäin tyytyväinen suhteessa odotuksiinsa. Erot valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin kuuluvien sekä alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien vastauksissa olivat melko vähäisiä. Melko pettynneiden osuus oli hieman suurempi alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvilla vastaajilla, mutta toisaalta heidän osuutensa oli hieman suurempi erittäin tyytyväisissä. Erittäin pettynneitä vastaajissa ei ollut lainkaan, ja näin on käynyt aiemmin vain edellisessä toimikuntakyselyssä (v. 2024). (Kuvio 6.)

KUVIO 6. Vastaukset (%) kysymykseen: Jos ajattelet odotuksiasi vertaisarviointityöstä, kuinka tyytyväinen/tyyttymätön olet kauteesi tähän mennessä? (valtio, alue, kaikki)

Kokonaisuudessaan vastausjakaumat eivät poikenneet merkittävästi aiemmista toimikuntakyselyistä. Edelliseen toimikuntakyselyyn nähden vastaukset olivat jakaumaltaan hyvin samansuuntaisia. (Kuvio 7.)

KUVIO 7. Vastaukset (%) kysymykseen: Jos ajattelet odotuksiasi vertaisarviointityöstä, kuinka tyytyväinen/tyyttymätön olet kauteesi tähän mennessä? Vuodet 2024 ja 2025

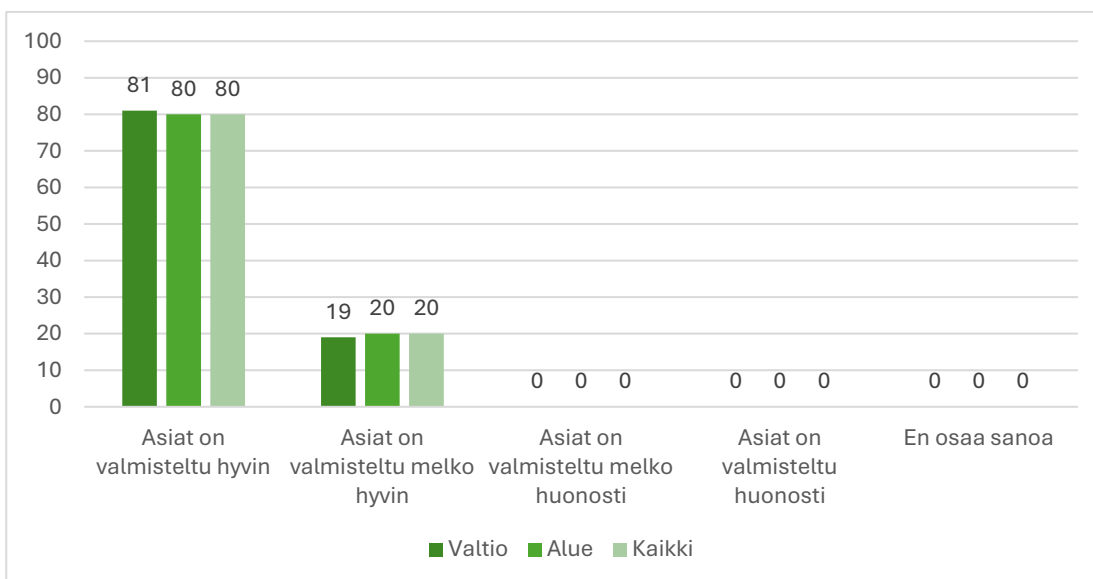

Taidetoimikuntien ja lautakuntien kokoukset valmisteltu hyvin tai melko hyvin

Vastaaajista 80 prosenttia oli sitä mieltä, että taidetoimikuntien ja lautakuntien kokoukset oli valmisteltu hyvin ja 20 prosenttia melko hyvin. Edes yksittäiset taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenet eivät pitäneet kokousvalmistelujen toteutusta melko huonona tai huonona. Tulokset ovat lähes samanlaiset kuin edellisessä kyselyssä, (valmisteltu hyvin 78 % → 80 %). (Kuvio 8.)

Osuudet olivat lähes samat valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin sekä alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvilla.

KUVIO 8. Vastaukset (%) kysymykseen: Miten mielestäsi kokousten valmistelu on toteutunut? (valtio, alue, kaikki)

Osa vastaajista oli saanut riittävästi tietoa arviointityön tueksi, osa kaipasi etenkin tilastoja ja tietoa linjauksista

Useiden vastaajien mielestä viraston tuottamat arviointiin liittyvät tiedot ovat olleet riittäviä ja oikeansuuntaisia. Esimerkkeinä mainittiin muun muassa pitkittäistilastot myöntöjen kehityksestä: summat, myöntöprosentit, aluejakauma, genrejakauma. Tässä yhteydessä mainittiin myös lakisääteiset vaatimukset, aiempien apurahojen selvityksistä muodostuva hakukelpoisuus, samanaikaiset apurahat sekä selkeät arviointiperusteet.

Parin vastaajan mielestä selvät teknisistä syistä hylättävät hakemukset ja sellaiset hakemukset, joissa ehdot eivät täyty, voisi etukäteen karsia arvioitavien hakemusten joukosta mahdollisuuksien mukaan.

Vastaajat kaipasivat seuraavaa tietoa arviointityönsä tueksi:

- a. Aiemmat ja nykyiset hakijoiden saamat apurahat
- b. Selkeämpää ohjeistusta arviointiperusteista
- c. Hakijoiden verotustiedot, tulotiedot
- d. Hakijoiden talousarviot (sama pohja kaikille hakijoille)
- e. Tietoa lakisääteisistä asioista, esim. alueiden huomioiminen
- f. Tietoa arvioinnin prosessista alussa
- g. Tietoa mahdollisista ja muodollisista esteistä apurahan saamiselle
- h. Tietoa edellisistä apurahojen ja avustusten saajista (listaukset myös genren mukaan)
- i. Tietoa hakemuksista ilmenevistä jakaumista ja niiden huomioimisesta (sp, ikä, asuinpaikka, kieli, kansallisuus, taiteenala)
- j. Tietoa hakijan muista lähteistä tulevasta rahoituksesta
- k. Tietoa noudatettavista linjauksista
- l. Erillinen lista hakijoiden avustushakuhistoriasta ja avustusmyönnoistä pidemmältä ajanjaksolta
- m. Tietoa aiempien hakemusten määrästä, myönnoistä ja myöntöperusteista
- n. Viiden edellisen vuoden tilastot

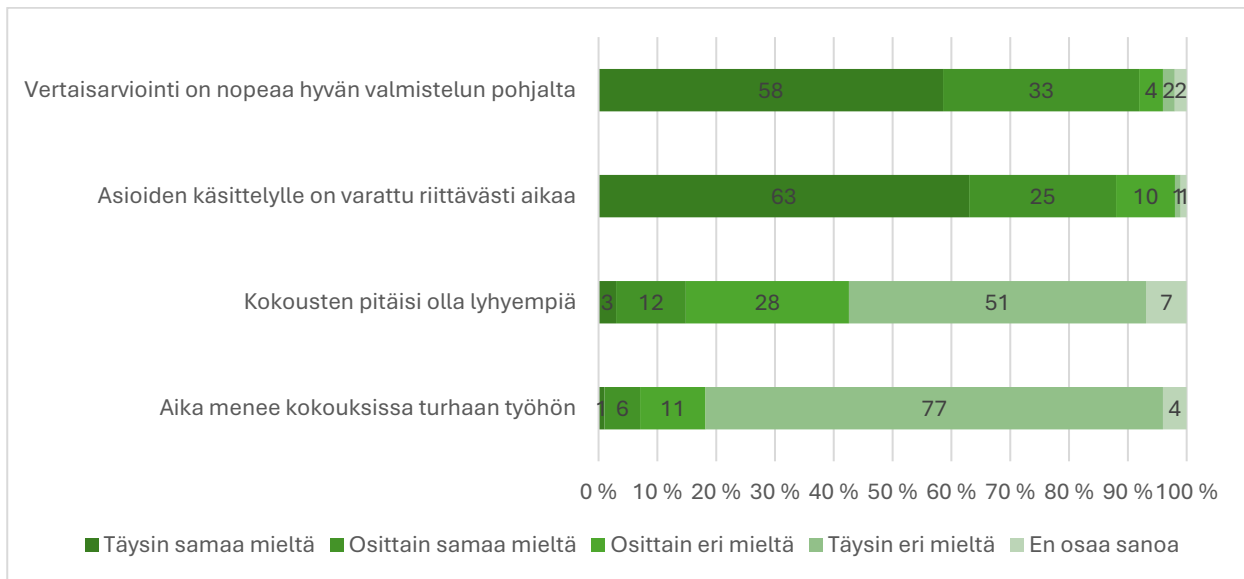
Kokousten ajankäyttöä pidettiin hyvänä

Vertaisarviointia (edellisessä kyselyssä päätöksentekoa) hyvän valmistelun pohjalta pidettiin yleisesti nopeana. Vastaajista 58 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 34 prosenttia osittain samaa mieltä, nämä osuudet ovat samaa luokkaa kuin edellisessä toimikuntakyselyssä. (Kuvio 9.)

Suuri enemmistö vastaajista on sitä mieltä, että asioiden käsittelylle on varattu riittävästi aikaa kokouksissa, sillä täysin samaa mieltä väitteen kanssa oli 63 prosenttia vastaajista ja osittain samaa mieltä 25 prosenttia (kuvio 9). Vastaajat olivat tätä mieltä myös edellisissä toimikuntakyselyissä (täysin ja osittain samaa mieltä 88 % → 89 % → 88 %).

Vastaajien enemmistön (86 %) mukaan kokoukset eivät ole liian pitkiä. Vastaajien näkemysten mukaan aikaa ei kokouksissa käytetä turhaan. Väittämään "Aikaa menee kokouksissa turhaan työhön" vastaajat ottivat lähes täysin vastakkaisen kannan. Vain 7 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa osittain samaa mieltä. (Kuvio 9.)

KUVIO 9. Asioiden käsittely kokouksissa vastaajien (%) arvioiden mukaan

Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien jäsenten vastausjakaumissa oli kokousasioissa joitakin pieniä eroavaisuuksia. Valtion taidetoimikunnissa ja lautakunnissa oli hieman pienempi osuus vastaajia, joiden mielestä asioiden käsittelylle oli varattu riittävästi aikaa. Sama koskee väittämää: Vertaisarviointi on nopeaa hyvän valmistelun pohjalta. Tämän väittämän kanssa samaa mieltä oli 100 prosenttia alueellisten taidetoimikuntien vastaajista, kun taas valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien vastaajista 85 prosenttia. Alueellisten taidetoimikuntien jäsenet olivat kokousten ajankäyttöä koskevilla väittämällä hieman myönteisempiä kuin valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenet.

Taustakeskustelujen käymiseen toivottiin hieman lisää mahdollisuuksia

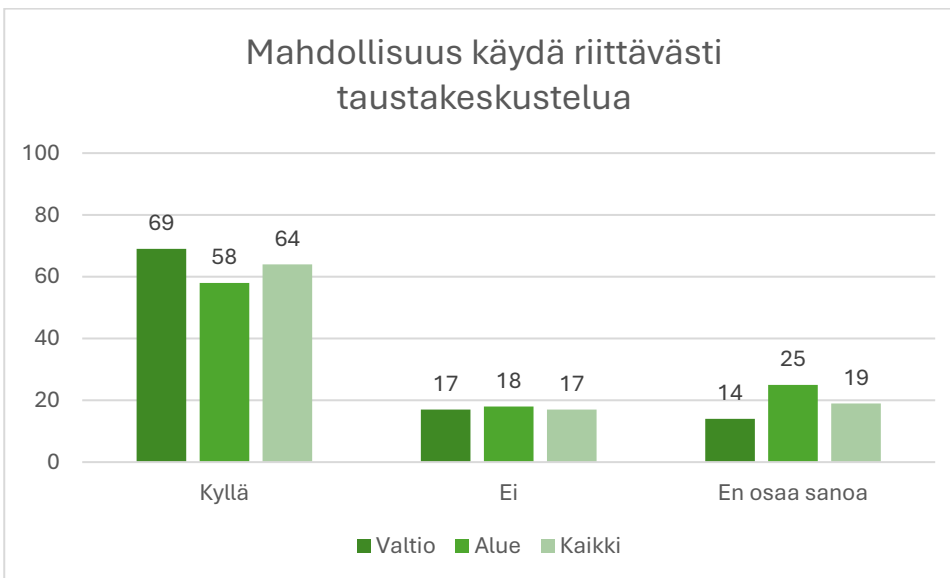
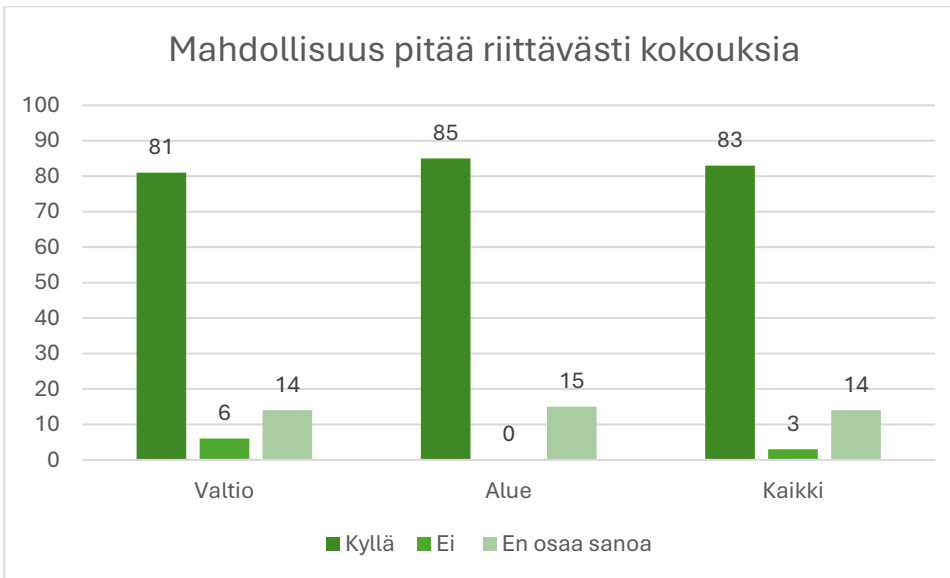
Kokousten määrää taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenet pitivät yleisesti ottaen riittävänä, sillä vastaajista 83 prosenttia oli tätä mieltä. Verrattaessa tulosta aikaisempiin vastauksiin trendi on tässä kysymyksessä ollut nouseva eli yhä suurempi osuus vastaajista on pitänyt kokousten määrää riittävänä ja edellisessä kyselyssä osuus oli täsmälleen sama. Kokousten määrään tyytymättömien osuus oli edellisessä kyselyssä suurempi (10 % → 3 %), kun taas määrän arvioimiseen epätietoisten (en osaa sanoa -vastaukset) osuus tässä kyselyssä huomattavasti suurempi (7 % → 14 %). (Kuvio 10.)

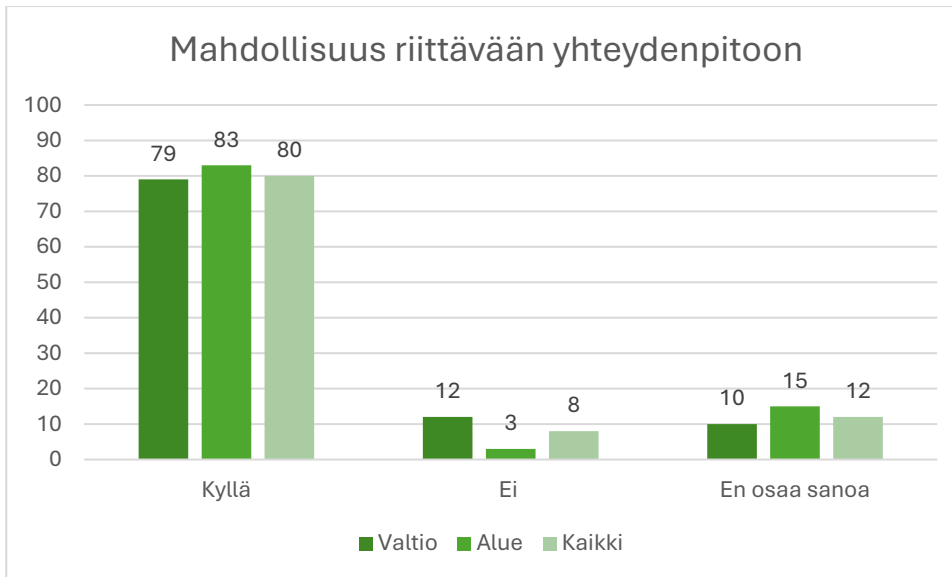
Riittävien taustakeskustelujen käymiseen suhtauduttiin kokousten määrän riittävyyteen verrattuna kriittisemmin. Taustakeskustelua oli käyty riittävästi kuitenkin vastaajien enemmistön (64 %) mielestä. Taustakeskustelua olisi kaivannut enemmän 17 prosenttia vastaajista. Huomionarvoista on se, että kysymykseen ei osannut ottaa kantaa lähes viidennes vastaajista (19 %), etenkin alueellisten taidetoimikuntien vastaajista suuri joukko (25 %) ei osannut sanoa, oliko tämä mahdollisuus toteutunut (kuvio 10.)

Vastaajista 80 prosenttia oli sitä mieltä, että mahdollisuus riittävään yhteydenpitoon oli toteutunut. Kielteisellä kannalla olivat tässä kysymyksessä etenkin valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenet (12 %) verrattuna alueellisten taidetoimikuntien jäseniin (3 %).

Kaiken kaikkiaan kokousten määrän, taustakeskustelun ja yhteydenpidon riittävyyteen annettiin runsaasti en osaa sanoa -vastauksia, mikä viittaa siihen, että näitä asioita on mietitty ja ne on todettu hankaliksi vastattaviksi. Kokouksissa on varmaan ollut monenlaisia asioita ja sen vuoksi yksiselitteistä vastausta on vaikea päättää.

KUVIO 10. Vastaukset (%) kysymyksiin: Onko toimikunnallasi/lautakunnallasi ollut mahdollisuus pitää riittävästi kokouksia, käydä riittävästi taustakeskustelua ja pitää riittävästi yhteyttä? (valtio, alue, kaikki)

Keskustelu on arvioinnin ydin, eikä sitä tulisi kiirehtiä

Vertaisarvioijien mukaan työskentely kokouksissa on sujunut sekä jäsenten että Taiken virkahenkilöiden tekemän hyvän valmistelutyön ansiosta sujuvasti, rakentavasti, tehokkaasti, perusteellisesti, järjestelmällisesti ja hedelmällisesti. Sekä vertaisarviointia tekeviä kollegoita että Taiken henkilökuntaa kiiteltiin vastauksissa.

Vastaajien kokemusten mukaan kokousjärjestelyt ja -valmistelut toimivat ja keskusteluille varattu aika oli osin riittävä. Kokouksia ei haluttu lyhentää vaan mieluummin pidentää. Kommenteissa tuotiin esiin, että vertaisarviointi vie aikaa ja valiteltiin ristiriitaa, mikä vallitsee erinomaisten hakemusten ja jaettavan rahan välillä. Hyvien hakemusten koettiin nousevan esiin vertaisarvioinnin tuloksena. Perusteellisen vertaisarvioinnin ansiosta toteutuu myös arvioiden oikeudenmukaisuus.

Vertaisarvioijat ovat olleet hyvin perehtyneitä hakemuksiin ja kiinnostuneita tehtävästään. Jokainen on voinut ilmaista mielipiteensä rauhassa ja tullut kuulluksi hyvässä hengessä. Lähtökohta kokouksille on ollut usein etukäteen tehty pisteytys, mikä ei vastaajien mielestä ole missään nimessä sitova vaan toisinaan on keskusteltava, analysoitava ja äänestettävä. Tärkeää on, että kaikki ovat voineet olla päätösten takana.

Osalla kysymyksiä kommentoineista oli myös eriäviä näkökulmia liittyen kokousten ajankäyttöön. Aikaa tulisi olla enemmän huolelliseen hakemusten läpikäymiseen, taustoittamiseen ja keskusteluun. Apurahahakemusten arvioinnissa kerrottiin kokousajan loppua kohti tultaessa kiireen lisääntyvän ja arvioijien voimien olevan koetuksella.

Vastaajien mukaan kokousten kestoa ei pitäisi rajoittaa tai pitäisi olla varattuna riittävä määrä kokouspäiviä. Koettiin, että alkupään hakemukset ovat saaneet enemmän käsittelyaikaa kuin loppupään hakemukset. Tämän vuoksi toivottiin, että hakemukset voisivat olla arviointiohjelmassa sattumanvaraisessa järjestyksessä.

Yhtenä vaihtoehtona esitettiin, että kokouksia voisi olla useampia etenkin silloin, kun käsitellään usean taiteenalan hakemuksia. Hyvän valmistelun koettiin johtavan huolellisempaan ja hitaampaan arviointiin intuitiivisen ja nopean päätöksenteon sijaan.

Myös erilaiset persoonallisuudet vaikuttavat arvioinnin sujumiseen, toiset haluavat päästä nopeasti eteenpäin, toiset pohdiskella enemmän perusteluja.

Palautetta tuli myös siitä, että myöntökokonaisuuden tarkasteleminen ja arvioiminen olisi tärkeää muutenkin kuin sukupuolten ja alueellisuuden osalta eli minkälaiselle kokonaisuudelle laajemmin tukea myönnettiin.

Aloituskäytännöihin toivottiin välttämätöntä ”turhaa keskustelua”, koska uuden toimikunnan, jaoston tai paneelin aloittaessa, kestää aikaa ennen kuin ihmiset tutustuvat toisiinsa ja keskustelu alkaa sujua. Uusille jäsenille toivottiin perehdytystä arviointikäytänteisiin.

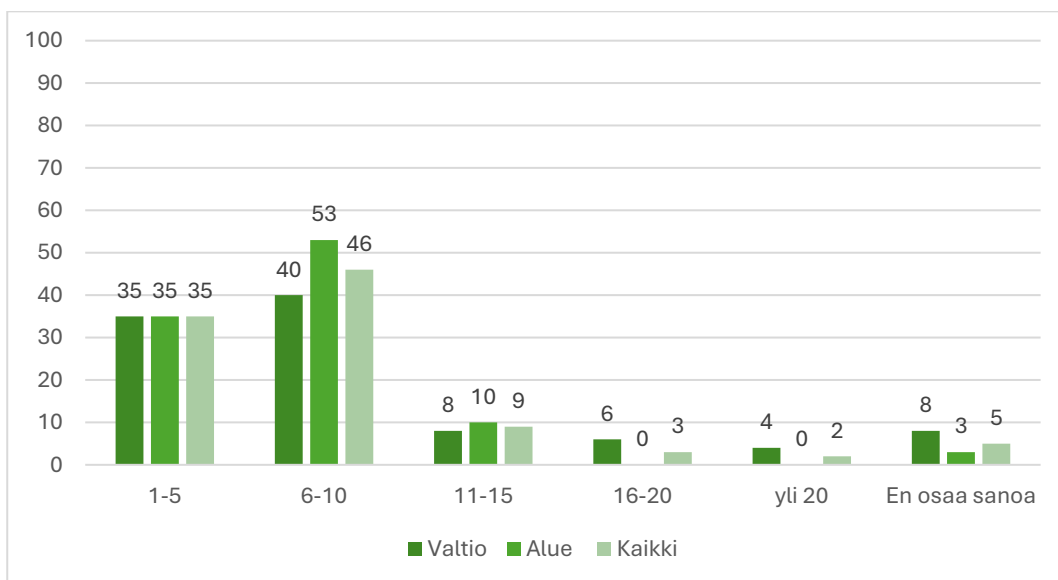
Arvioinnin ja keskustelun ajateltiin olevan toimivinta silloin, kun ollaan kokouksissa fyysisesti läsnä. Etäkokousten koettiin olevan päätöksenteon ja keskustelun kannalta jähmeämpiä. Kommentteissa kerrottiin myös, että vertaisarvioijilla on rajallisesti aikaa muun elämän ohessa arvioinnin tekoon (ja hakemusten lukemiseen myös kokousten ulkopuolella) ja epäiltiin kokousten venyvän pitkiksi säästösyistä.

Suuri enemmistö arvioi lukevansa tunnin aikana enintään kymmenen hakemusta

Vastaajista 81 prosenttia lukee tunnin aikana enintään kymmenen hakemusta ja 35 prosenttia lukee enintään viisi hakemusta omien arvioidensa mukaan (kuvio 11). Arvio vastaa melko hyvin edellisen toimikuntakyselyn tulosta, jossa osuudet olivat 74 prosenttia ja 38 prosenttia (kuvio 12).

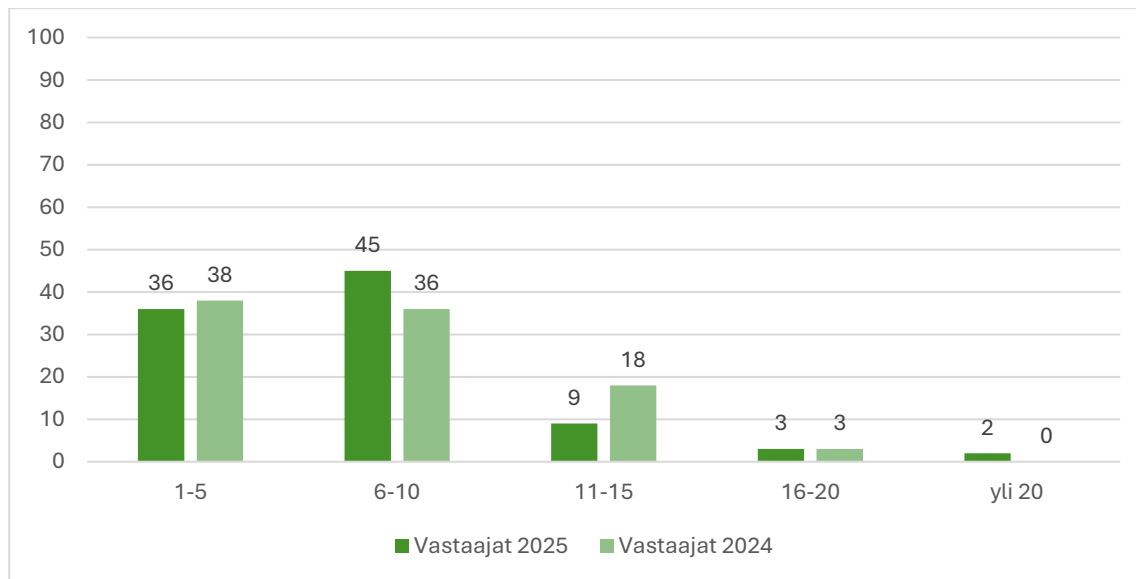
Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten välinen ero oli pääasiassa siinä, että valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien vastauksissa luettujen hakemusten määrä tunnissa sisälsi hieman enemmän hajontaa.

KUVIO 11. Vastaukset (%) kysymykseen: Kuinka monta hakemusta arvioit lukeneesi yhden tunnin aikana? (valtio, alue, kaikki)

Edelliseen toimikuntakyselyyn verrattuna arviot luettujen hakemusten määrässä eroavat toisistaan epäsymmetrisesti. Toisaalta suunta lukumäärissä näyttäisi siltä, että luettujen hakemusten määrä tunnissa olisi vähentynyt, mutta toisaalta vastaukset näyttäisivät myös suuntaa pieneen kasvuun. (Kuvio 12.)

KUVIO 12. Vastaukset (%) kysymykseen: Kuinka monta hakemusta arvioit lukeneesi yhden tunnin aikana? Vastaaajat 2024 ja 2025 (%)

Edellisessä kyselyssä todettiin tulosten pohjalta, että taidealalla vähemmän aikaa toimineet lukivat tunnissa enemmän hakemuksia kuin alalla pitkään toimineet. Nyt vastauksista ilmenee, että alalla pisimpään toimineet (yli 30 vuotta) arvioivat lukeneensa verrattain suuren määrän hakemuksia verrattuna alalla lyhyemmän aikaa toimineisiin. Kokonaisuudessaan alalla toimimisen pituus ei kuitenkaan vaikuttanut systemaattisesti nyt saatuihin tuloksiin.

Hakemusten arviointityö on vaativaa ja aikaa vievää

Vastaaajat kertoivat, että hakemuskohdaisesti lukuajat vaihtelevat paljon. Esimerkiksi hakemuksen perusteellisuus, liitteiden määrä ja laajuus sekä taiteenala ja tukimuoto vaikuttavat siihen, kuinka paljon aikaa niiden läpikäymiseen menee. Myös vertaisarvioijan kokemus liittyy lukunopeuteen, sillä apurahanhakijat tulevat vähitellen taiteentekijöinä tutuiksi ja hakemusten lukemiseen syntyy oma rutiininsa.

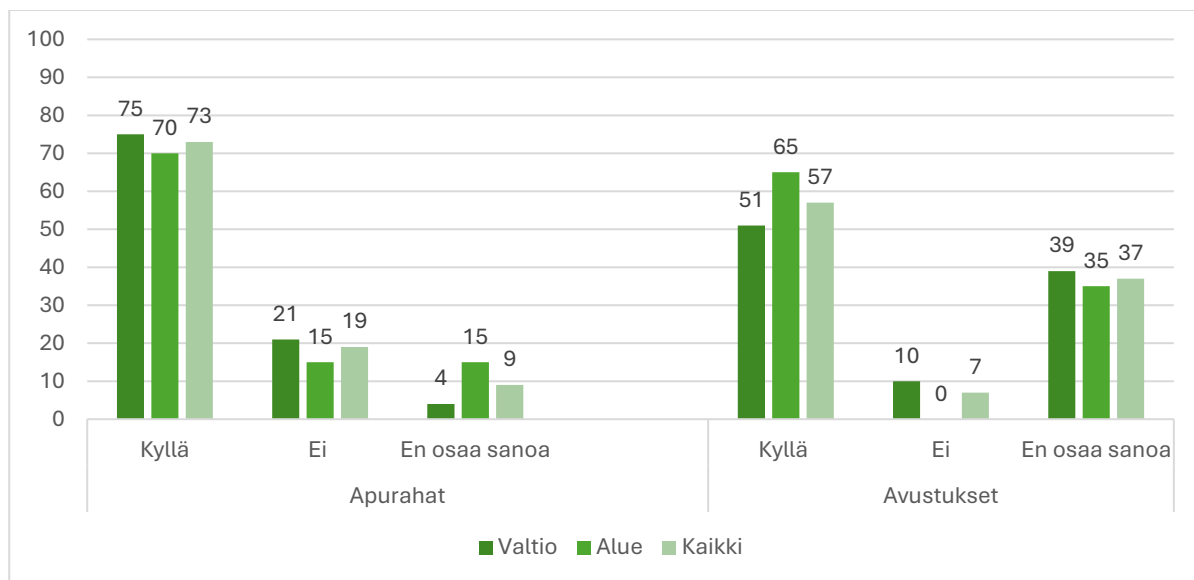
Vastaaajat korostivat, että huolellinen perehtyminen hakemuksiin vie aikaa ja on vaativaa. Arviointiin käytettävää aikaa pidettiin lyhyenä. Työtä ei voi tehdä laadukkaasti siinä ajassa, koska harvalla on mahdollisuus käyttää aikaansa ainoastaan arviointityöhön ja vain harvat pystyvät lukemaan hakemuksia pitkään yhtäjaksoisesti.

Apurahojen ja avustusten arviointiperusteita ei pidetty yhtä toimivina kuin edellisessä kyselyssä

Vastaaajista 73 prosenttia piti apurahojen ja 57 prosenttia avustusten arviointiperusteita toimivina. Arviointiperusteita ei pitänyt toimivina apurahojen osalta 19 prosenttia ja avustusten osalta 7 prosenttia vastaajista. Edellisessä kyselyssä vastaajista noin 10 prosenttiyksikköä enemmän piti apurahojen ja avustusten arviointiperusteita toimivina ja kielteisen vastauksen antaneita oli apurahojen osalta 10 prosenttiyksikköä enemmän.

Valtion taidetoimikuntien/lautakuntien ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten vastauksissa erona oli se, että alueellisten taidetoimikuntien jäsenistä suurempi osa ei osannut sanoa arviointiperusteiden toimimiseen kantaansa etenkin apurahojen osalta. Valtion taidetoimikuntien jäsenet antoivat myös enemmän kielteisiä vastauksia (21 % / 10 %) alueellisten taidetoimikuntien jäseniin verrattuna (15 % / 0 %). Erot kyllä-vastauksen osalta olivat suuremmat avustusten kuin apurahojen osalta (Kuvio 13.)

KUVIO 13. Vastaukset (%) kysymykseen: *Ovatko mielestäsi nykyiset apurahojen ja avustusten arviointiperusteet toimivia? (valtio, alue, kaikki)*

Edellisessä kyselyssä taidealalla lyhemmän aikaa toimineet pitivät arviointiperusteita toimivampina kuin alalla pitkään toimineet vastaajat. Nyt tällaiselle väitteelle ei ole perusteita, vaan asetelma on pikemminkin toisin päin. Tosin ihan suoraviivaisesti ei voi väittää niinkään, että taidealalla pidempään toimineet olisivat pitäneet arviointiperusteita toimivampina kuin alalla lyhyen aikaa toimineet.

Apurahojen arviointiperusteissa koettiin olevan tarkennettavaa ja täydennettävää

Kielteisen kannan arviointiperusteisiin ottaneilla vastaajilla oli hyvin erityyppisiä näkemyksiä. Esimerkiksi arviointiperusteet olisivat toimineet, mikäli ne kaikki todella huomioitaisiin. Tarkennusta kaivattiin siihen, ettei samoille henkilöille myönnettäisi usean vuoden apurahoja monta vuotta peräkkäin – näin välttyttäisiin ilmiöltä, joka näyttää tiettyjen taiteilijoiden suosimiselle. Arviointiperusteissa koettiin olevan päällekkäisyyttä, epäselvyyttä ja epäloogisuutta.

Vastaajien mukaan arvioinnissa käytettyyn pisteytykseen liittyi seuraavia ongelmia: hakemuksen laatu ja muoto vs. aikaisemmat taiteelliset ansiot. Vastauksissa moitittiin myös uusien hakijoiden huonompia mahdollisuuksia saada apurahaa. Toiveissa oli, että työsuunnitelma itsessään pisteytettäisiin erikseen ja huomiota annettaisiin enemmän taiteen laadulle. Työsuunnitelman muotoiluun kerrottiin kiinnitettävän liikaa huomiota. Hakijan kokemukselle koettiin annettavan liikaa huomiota ja myös päinvastoin, tämä jakoi jonkin verran vastaajien näkemyksiä. Vastauksissa tuotiin esille myös se, että parhaimmilla arviointipisteillä ei välttämättä saa apurahaa.

Huolta vastauksissa koettiin siitä, toteutuuko yhdenvertaisuus. Tarvetta olisi vastausten mukaan myös eettiselle arvioinnille ja kyvylle hienovaraisempaan arviointiin. Tiettyjen tyylien ja tekemisen tapojen ei koettu saavan riittävästi arvostusta taiteellisten ansioiden arvioinnissa.

Avustusten osalta vastaajat, joiden mielestä arviointiperusteet eivät olleet toimivia, nostivat esille seuraavat asiat: arviointi kohdistuu liian moneen asiaan, vertailukohdissa yhteismitattomuutta, yhteisöavustusten vähäinen määrä, joustavuuden puute, perehtyminen yhteisöjen toimintaan hankalaa.

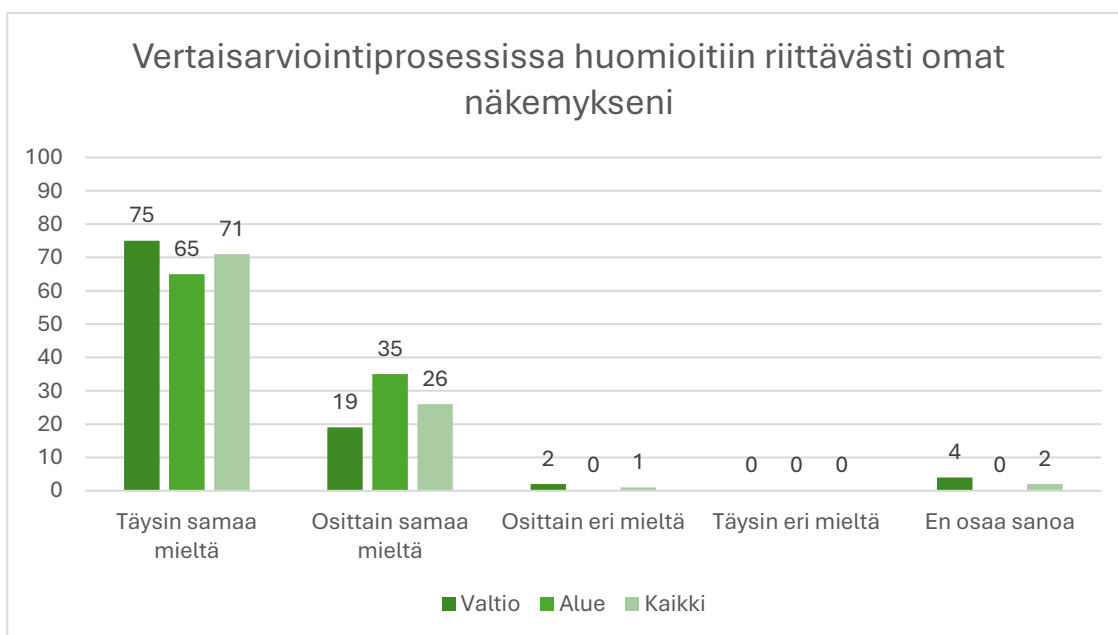
Vertaisarviointiprosessissa huomioitiin verraten hyvin vastaajien omat näkemykset, kaikkien arviointiin osallistuvien näkemykset ja moninaisuus

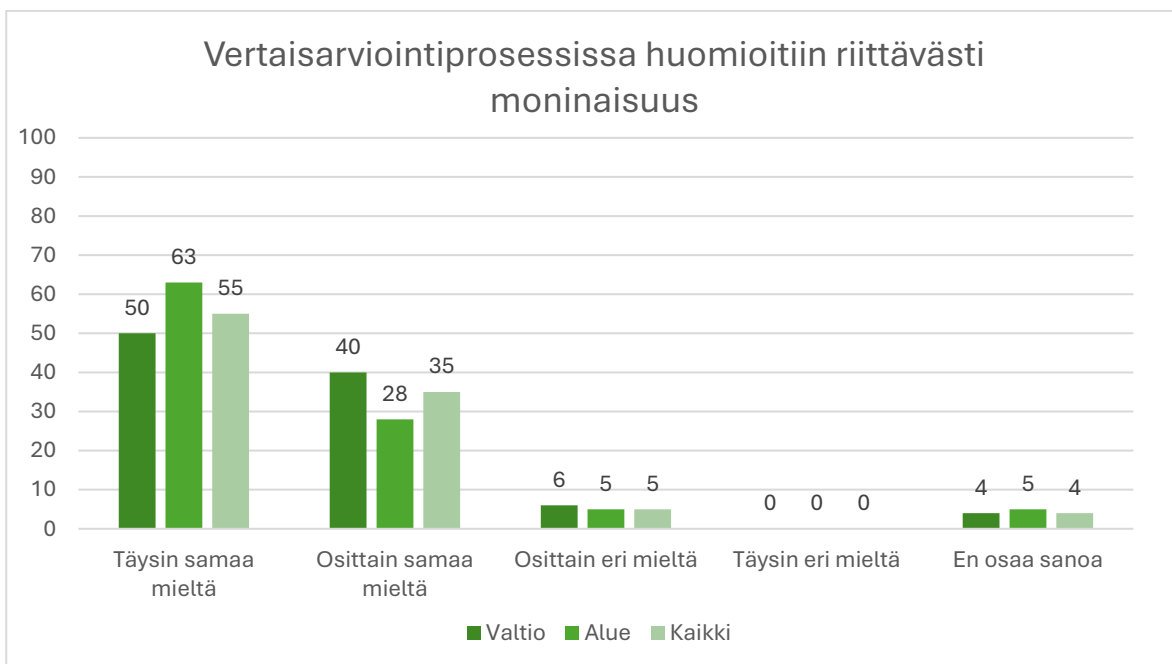
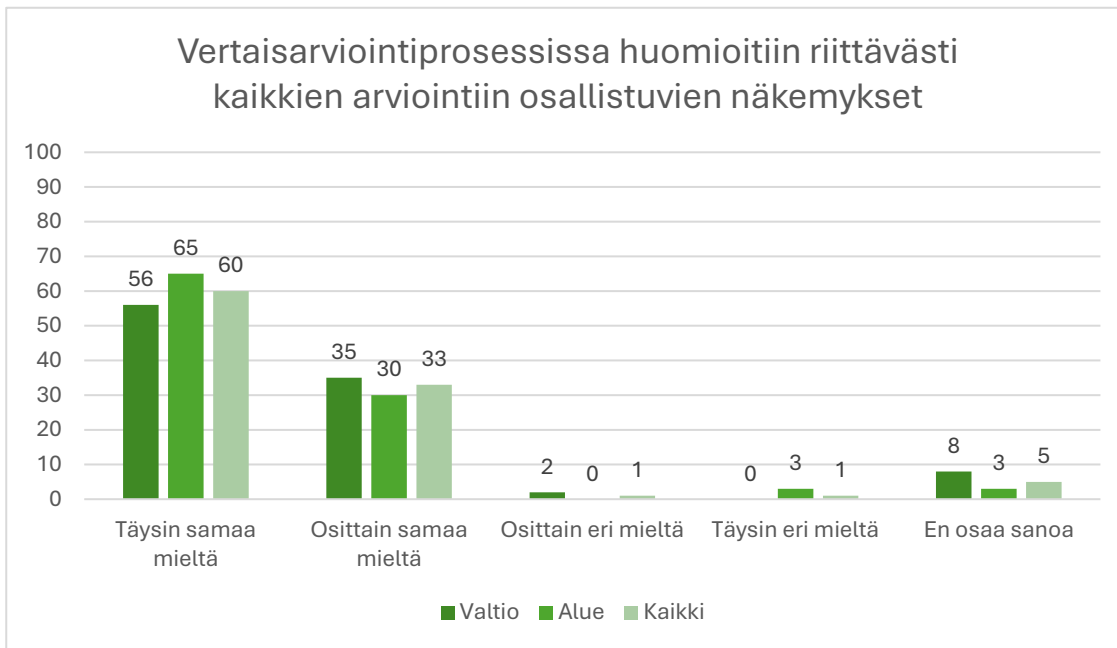
Vastaajista 71 prosenttia (täysin samaa mieltä) arvioi, että vertaisarviointiprosessissa huomioitiin riittävästi hänen omat näkemyksensä. Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien vastaajista näin arvioi 10 prosenttiyksikköä suurempi osuus (75 %) kuin alueellisten taidetoimikuntien vastaajista (65 %). Alueellisten taidetoimikuntien vastaajista 35 prosenttia oli tämän väittämän suhteen osittain samaa mieltä. (Kuvio 14.)

Vastaajista 60 prosenttia (täysin samaa mieltä) arvioi, että vertaisarviointiprosessissa huomioitiin riittävästi kaikkien arviointiin osallistuvien näkemykset. Näissä vastauksissa painopiste oli alueellisten taidetoimikuntien vastaajissa (65 %) eli 9 prosenttiyksikköä suurempi osuus kuin valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien vastaajissa (56 %). (Kuvio 14.)

Vastaajista 55 prosenttia (täysin samaa mieltä) arvioi, että vertaisarviointiprosessissa huomioitiin riittävästi moninaisuus. Näissä vastauksissa painopiste oli myös alueellisten taidetoimikuntien vastaajissa (63 %) eli 13 prosenttiyksikköä suurempi osuus kuin valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien vastaajissa (50 %). Kaiken kaikkiaan täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuus tässä kysymyksessä oli 90 prosenttia. (Kuvio 14.)

KUVIO 14. Vastaajien (%) arviot omien ja kaikkien näkemysten sekä moninaisuuden huomioimisesta vertaisarviointiprosessissa

Vertaisarviointiprosessiin toivotaan lisää läpinäkyvyyttä, parempia resursseja sekä monipuolisempaa ja oikeudenmukaisempaa arviointia

Vastauksista käy ilmi, että vertaisarviointiprosessi kaipaa vuorovaikutukseen liittyvää kehittämistä. Tällä tarkoitetaan parempaa keskustelun fasilitointia, selkeämpiä menettelytapoja ja mahdollisuutta tuoda esiin eriäviä näkemyksiä. Vastaajat toivovat enemmän aikaa keskustelulle (pidemmät kokoukset, useampia kokouksia). Myös epämuodollisia kohtaamisia kaivataan kollegojen välille.

Vastaajat ottivat kantaa myös arvioijien rooliin, osaamiseen ja arvioijista muodostuviin kokoonpanoihin. Arvioinnissa tarvitaan riittävää asiantuntemusta taiteen alalta, laajempaa ymmärrystä moninaisuudesta, etiikasta ja taiteen arvioinnista. Vertaisarviointiryhmässä olisi hyvä olla monipuolisesti eri taustan omaavia henkilöitä (ikä, kokemus, alue, vähemmistöt). Taiteilijoiden lisäksi vertaisarviointia tekevässä joukossa tulisi olla myös taidehistorioitsijoita, esteetikkoja tai muita akateemisia asiantuntijoita näkökulmien laajentamiseksi.

Vastauksissa toivottiin selkeämpiä ja yhtenäisempiä pisteytysohjeita hakemuksille. Moni koki, että työsuunnitelmilla ja hakemustekstillä on liian suuri painotus arvioinnissa. Painotusta haluttaisiin enemmän hakijan aiempaan taiteelliseen tuotantoon. Lisäksi moninaisuuskriteerien soveltaminen koettiin aika ajoin hankalaksi ja liialliseksi.

Vertaisarvioijat kaipasivat enemmän läpinäkyvyyttä ja avoimuutta apurahojen myöntökäytännöistä, jääviyden tulkinnasta sekä arvioinnin perusteista ja taustalla olevista periaatteista. Hakulomakkeiden koettiin korostavan virastollisuutta taiteen kustannuksella.

Arviointityön määrä suhteessa arviointipalkkioon koettiin ongelmalliseksi. Vastaajat toivoivat parempia palkkioita ja enemmän aikaa hakemusten lukemiseen ja niihin perehtymiseen. Hakemusten määrän kasvun ja jaettavan määrärahan laskun koettiin lisäävän kuormitusta.

Keskeisenä huolena vastaajat pitivät sitä, että jaettavaa on liian vähän suhteessa hyvien hakemusten määrään. Toiveena oli, että pitkiä monivuotisia taiteilija-apurahoja jaettaisiin vähemmän samoille taiteilijoille. Myös hakijoiden tulotietojen käyttämistä päätöksenteossa pidettiin toivottavana. Vastaajat kaipasivat tasapuolisuutta alueiden ja genrejen suhteen sekä selkeämpää roolia eri kokoisille yhteisöille.

Vastaajat pitävät vertaisarviointia erittäin tärkeänä ja säilyttämisen arvoisena. Vertaisarvioinnin kehittämisen kannalta tarvitaan laajempaa näkökulmien kirjoa, valmentavampaa otetta ja mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä hakijoille.

Vastauksissa tuotiin esille myös käytäntöihin liittyviä kehittämissuhteita. Lukuohjelman sujuvuutta tulisi parantaa ja pisteytysjärjestelmässä voisi poistaa ääripäät (paras/huonoin) tasapainoisemman tuloksen aikaansaamiseksi. Tekoälyn käyttöön hakemusten käsittelyssä kaivattiin linjauksia.

Ongelmana hakemusten vaihteleva taso

Hakemusten arvioinnissa ongelmat liittyivät pääasiassa hakemusten laatuun, eettisiin kysymyksiin, taiteenalojen välisiin eroihin, jääviysongelmiin sekä arviointityön kuormittavuuteen. Myös arviointiperusteiden yhdenmukaisuus ja moninaisuuskysymysten huomioiminen jakoivat mielipiteitä.

Yleisin vastaajien ilmaisema ongelma liittyi hakemusten vaihtelevaan tasoon. Epäselvät, liian pitkät tai hajanaiset hakemukset vaikeuttivat arviointia. Liiallinen määrä liitteitä ja toimimattomat linkit taas hidastivat työtä. Hakemukset, joissa ei noudatettu ohjeita aiheuttivat ongelmia arviointityössä. Jos hyvään hankkeeseen liittyvässä hakemuksessa sanallistaminen on heikolla tasolla, siinä olevat hyvät ideat eivät pääse esille. Kokeneetkin taiteilijat voivat joskus tehdä liian lyhyitä ja huolimattomia hakemuksia.

Arviointi oli vaikeaa silloin, kun hakemukset olivat eri taiteenaloilta ja näin vaikeasti vertailtavissa. Hyvä hakemus ei välttämättä ole hyvä hanke, ja päinvastoin. Joskus apurahajärjestelmä suosii ”vanhoja nimiä”, jolloin riskinä on resurssien kasautuminen.

Useilla taiteenaloilla on omat vaikeutensa hakemusten laadinnassa. Kääntäjien voi olla hankalaa laatia työsuunnitelmia silloin, kun työtilaisuuksia ei ole saatu etukäteen. Elokuvataide ja mediataide – kenttä on laaja ja rajat epäselvät. Monitaiteessa hakemukset voivat valua muille aloille ja alan sisäinen vaihtelu on suurta. Muotoilu vs. kuvataide – kriteerit eivät aina kohtaa. Kirjallisuudessa englanninkieliset käsikirjoitukset ja marginaalikustantamot aiheuttavat päänvaivaa.

Useiden vastausten mukaan hakemusten käsittelyssä kohdattiin myös vakavia eettisiä ongelmia. Miten toimitaan sellaisten hakijoiden kanssa, joiden taustalla on häirintää, väkivaltaa tai muita epäeettisiä tekoja? Miten suhtaudutaan kulttuuriseen omimiseen? Moninaisuuteen liittyy ristiriitoja. Osa koki, että moninaisuuskysymyksiä ei tunnistettu. Osa koki, että identiteettipolitiikka ohitti taiteellisen laadun. Nämä näkemykset osoittivat, että vertaisarviointiin tarvitaan selkeämpiä ohjeita eettisissä kysymyksissä.

Taiteen kenttä on Suomessa pieni, ja lähes kaikki tuntevat toisensa. Pelättiin, että kaveruussuhteet vaikuttavat päätöksiin, tai ainakin tilanne saattaa näyttää siltä.

Vastaajat ottivat yllättävän vähän kantaa alueellisuuteen. Joissakin tapauksissa tuntui epäreilulta jakaa apurahat tasaisesti eri puolille maata. Vastauksista kävi ilmi, että tanssitaiteen alan keskittyminen pääkaupunkiseudulle vaikeuttaa valtakunnallista arviointia.

Moninaisuuteen liittyen vastaajia askarrutti, miten huomioidaan vähemmistöstressi ja hakijan haluttomuus tuoda identiteettiään esille. Hakemuslomakkeet eivät aina mahdollista moninaisuuden näkyväksi tekemistä. Toiveena olikin turvallisempi ja avoimempi hakukulttuuri.

Hakemusten ongelmana koettiin epäselvät tai epärealistiset budjetit. Vertaisarviointiin liittyvä budjettipisteytys koettiin hankalaksi eri taiteenaloilla.

Vastaajat kehittäisivät hakulomakkeita selkeyden lisäämiseksi. Lisäksi liitemateriaalien ja linkkien määrää tulisi rajoittaa. Viraston pitäisi järjestää koulutuksia hakemusten tekemisestä, moninaisuuden huomioimisesta ja eettisestä arvioinnista.

Päätöksiin ja asiantuntemukseen ollaan pääosin tyytyväisiä

Valtaosa vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä taidetoimikuntansa ja lautakuntansa päätöksiin ja asiantuntemukseen. Suurimmat syyt tyytymättömyyteen liittyvät jaettavan rahan riittämättömyyteen, kokousaikojen tiukkuuteen, kokousten fasilitointiin liittyvään osaamiseen ja jääviysongelmiin. Vertaisarviointiin osallistuvat arvostivat monipuolista asiantuntijuutta, avointa keskustelua ja yhteisten päätösten syntymistä. Prosessia pidetään pääosin toimivana, mutta kuormittavana.

Monet vastaajat kokivat, että päätökset olivat yhteisiä ja perusteltuja, vaikka kaikki eivät aina olleetkaan oman toiveen mukaisia. Prosessin moniäänisyyttä, asiantuntijuuden monipuolisuutta ja kunnioittavaa keskustelukulttuuria korostettiin vastauksissa.

Toistuva teema oli niukkojen resurssien aiheuttama tyytymättömyys. Myös laadukkaiden hakemusten välillä on pakko tehdä mielivaltaiseltakin tuntuja valintoja. Pisteytysjärjestelmä koettiin ajoittain liian mekaaniseksi.

Ryhmämuotoista arviointia pidettiin päätöksenteon vahvuutena. Vahvat persoonat voivat hallita, jolloin hiljaisemmat voivat jäädä sivuun. Toiveissa oli, että kaikki uskaltaisivat tuoda mielipiteensä esille.

Vertaisarviointiin osallistuvien asiantuntemus koettiin riittävän hyväksi. Monialaisuus täydentää osaamista ja arvioijat osaavat antaa painoarvoa niille, jotka tuntevat hakijan taiteenalan parhaiten. Esteellisyydet kaventavat asiantuntijuutta joissakin kokouksissa. Vastaajat toivoivat arvioijilta rohkeutta katsoa myös oman genren ulkopuolelle.

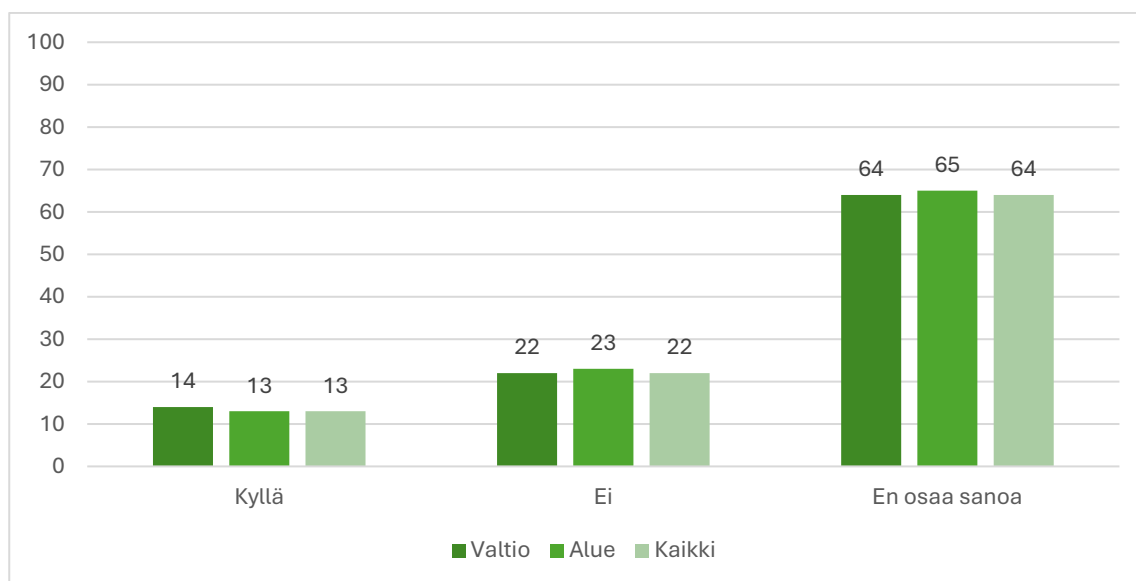
Useat pohtivat vastauksissaan, millaista taidepolitiikkaa päätökset heijastavat. Osa vastaajista koki, että jotkut jäsenet pyrkivät edistämään oman taiteenalansa tavoitteita. Osassa kommentteista toivottiin tarkempaa linjaa, kun tarkastellaan aiempaa rahoitusta ja taiteellista laatua. Alueellisuus ja sukupuolijakauma koettiin aika ajoin epätasapainoa aiheuttaviksi tekijöiksi.

Monet kertoivat, että käytössä olevilla resursseilla on tehty niin hyviä päätöksiä kuin on ollut mahdollista tehdä. Näin huolimatta siitä, että arviointityö koettiin erittäin raskaaksi, dokumenttimääriltään valtavaksi ja aikataulullisesti tiukaksi.

Etäkokousten kehittämiseen vain vähän ehdotuksia

Vastaajista 22 prosenttia oli sitä mieltä, että etäkokouksia ei tarvitse kehittää. Ainoastaan 13 prosenttia vastaajista koki, että niitä olisi syytä kehittää. Suurin osa (64 %) ei osannut sanoa, tulisiko etäkokouksia kehittää vai ei. (Kuvio 15.)

KUVIO 15. Vastaukset (%) kysymykseen: Tulisiko mielestäsi etäkokouksia kehittää? (valtio, alue kaikki)

Etäkokousten kehittämiseen liittyvät ehdotukset liittyivät neljään asiaan. Yleisimpänä kehittämissuunnitelmana oli etäosallistujien aktiivisempi osallistaminen. Vastaajat kokivat, etteivät etänä osallistuvat ole ”yhtä läsnä” kokouksessa kuin paikan päällä olevat. Puheenvuorojen saaminen etäyhteyden päähän koettiin olevan hankalaa, joten fasilitointiosaamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Toisena kehittämiskohteena vastauksissa ilmeni tekninen toteuttaminen. Äänen kuuluvuus ja tekniikan toimivuus olivat asioita, joihin toivottiin muutosta parempaan suuntaan.

Kolmanneksi toivottiin etäkokousten vähentämistä ja neljänneksi mallia, jossa joko kaikki arviointiin osallistuvat ovat etänä tai kaikki ovat läsnä kokouksessa.

Vertaisarviointityötä arvostetaan taidehallinnossa ja taiteen kentällä

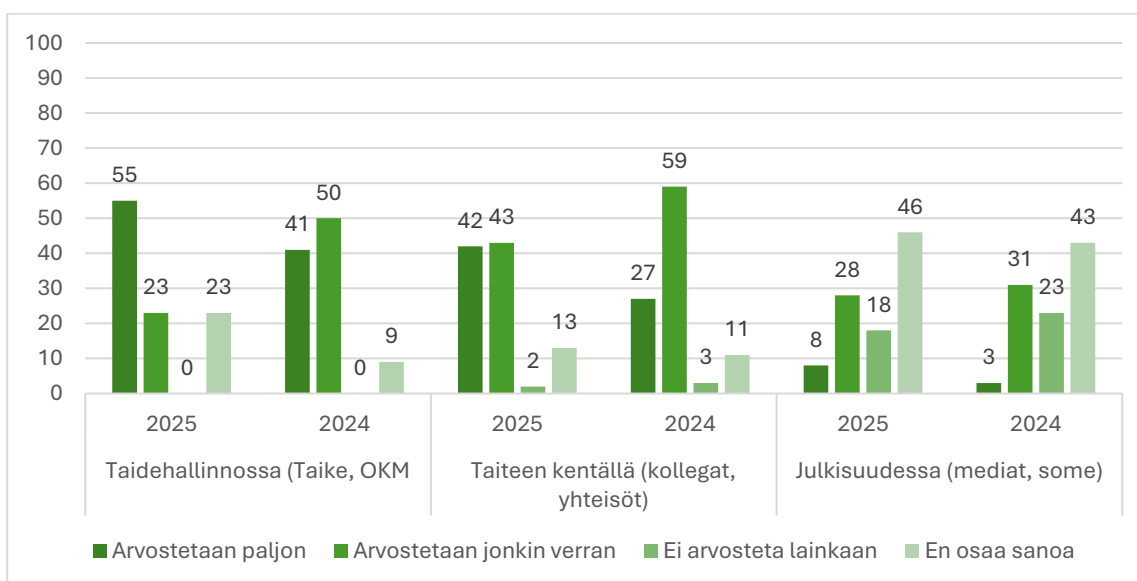
Vastaajista 55 prosenttia koki, että vertaisarviointityötä arvostetaan paljon taidehallinnossa (OKM, Taike). Tämän näkemyksen osuus on kasvanut edelliseen kyselyyn (41 %) nähden, tosin edellisessä kyselyssä – arvostetaan jonkin verran- vastausten osuus oli huomattavasti suurempi (50 %) kuin tässä kyselyssä (23 %). (Kuvio 16.)

Vastaajista 42 prosenttia koki, että työtä arvostetaan paljon taiteen kentällä (kollegat, yhteisöt). Myös tämän näkemyksen osuus on noussut edelliseen kyselyyn (27 %) verrattuna. Kokonaisuudessaan vastauksista saa sen kuvan, että arvostus vertaisarviointityötä kohtaan on noussut taiteen kentällä ainakin jonkin verran. (Kuvio 16.)

Julkisuudessa työtä arvostettiin vastaajien kokemusten mukaan huomattavasti vähemmän. Jopa 18 prosenttia oli sitä mieltä, että julkisuudessa taidetoimikunnissa ja lautakunnissa tehtävää työtä ei arvosteta lainkaan. Osuus oli kuitenkin laskenut vuoden 2024 kyselyvastauksiin (23 %) nähden. Vastauksissa oli paljon myös en osaa sanoa -vastauksia (46 %), mikä viittaa siihen, että etenkin julkisuudessa tapahtuvaa arvostusta on kaiken kaikkiaan hankala arvioida. (Kuvio 16.)

Edellisiin toimikuntakyselyihin verrattuna kokemukset taidehallinnossa (Taike, OKM) tapahtuvasta arvostuksesta ovat hieman vähentyneet (82 % → 91 % → 78 %) ja taiteen kentällä (kollegat, yhteisöt) tapahtuneesta arvostuksesta pysyneet aika lailla edellisen kyselyn tasolla (92 % → 86 % → 85 %). Julkisuudessa (mediat, some) koettuun arvostukseen liittyy epävarmuustekijöitä, sillä en osaa sanoa-vastausten osuus on pysynyt korkeana (25 % → 43 % → 46 %). Niiden vastaajien osuus, jotka arvioivat kokeneensa työnsä arvostusta julkisuudessa, oli myös vähentynyt huomattavasti jo edellisessä kyselyssä (50 % → 34 % → 36 %). (Kuvio 16.)

KUVIO 16. Vastaajien (%) kokemukset vertaisarviointityön* arvostuksesta vuosina 2025 ja 2024

Vuoden 2024 kyselyssä käytettiin termiä - toimikunta- ja lautakunnissa tehtävä työ- tässä kyselyssä käytetyn - vertaisarviointityö - sijaan.

Erot valtion taidetoimikuntien sekä lautakuntien ja alueellisten taidetoimikuntien jäsenten vastauksissa olivat vähäisiä. Alueellisten taidetoimikuntien jäsenet kokivat, että taidehallinnossa ja taiteen kentällä vertaisarviointityön arvostuksen mittaaminen oli hankalaa, sillä en osaa sanoa - vastausten osuus oli lähes kolmasosa. Valtion taidetoimikuntien jäsenet olivat kokeneet vertaisarviointityön arvostuksen julkisuudessa hieman paremmaksi kuin alueellisten taidetoimikuntien jäsenet. Taiteen kentän arvostuksen suhteen vastaukset eivät eronneet toisistaan.

Vertaisarvioijien näkyvyys ja arvostus vähäistä

Kommenteista piirtyy kuva vertaisarviointiin osallistuvista, jotka kokevat työnsä tärkeäksi ja vastuulliseksi. He arvostavat vertaisarviointia menetelmänä, mutta kokevat samalla työn näkyvyys- ja arvostusongelmia sekä julkisia väärinkäsityksiä.

Vastaajien mukaan vertaisarviointi on ainoa toimiva tapa jakaa taiteen tekemiseen apurahoja. Taidealan tuntemus on edellytys oikeudenmukaiselle arvioinnille. Taiken sisällä vertaisarviointi on koettu enimmäkseen arvostetuksi.

Monet vastaajista kokivat, että työ on näkymätöntä ja usein vähän arvostettua. Vertaisarvioijien on koettu näkyvän julkisuudessa vain silloin, kun jokin menee pieleen. Taiteen näkyvyys mediassa on vähentynyt, eikä apurahajärjestelmän merkityksestä keskustella riittävästi.

Vastaajilla oli kokemuksia siitä, että apurahapäätöksiin liitetään julkisuudessa puolueellisuuden epäilyjä, vaikka prosessi perustuu taiteen laatuun, ei suosimiseen. Sosiaalisessa mediassa esiin nousevat usein yksittäisten hakijoiden pettymykset ja katkeruus, mikä vääristää mielikuvaa prosessista. Vastausten mukaan arvostuksessa ei näy se, että päätöksenteko on vaativaa ja vastuullista.

Taiteen kentän osalta vertaisarviointiin kohdistuu kritiikkiä apurahojen vähäisestä määrästä. Päätöksentekijöitä (vertaisarvioijia) syytetään eliitin suosimisesta tai verkostojen sisäisyydestä. Osa kollegoista ei ymmärrä arvioinnin periaatteita eikä työn laajuutta.

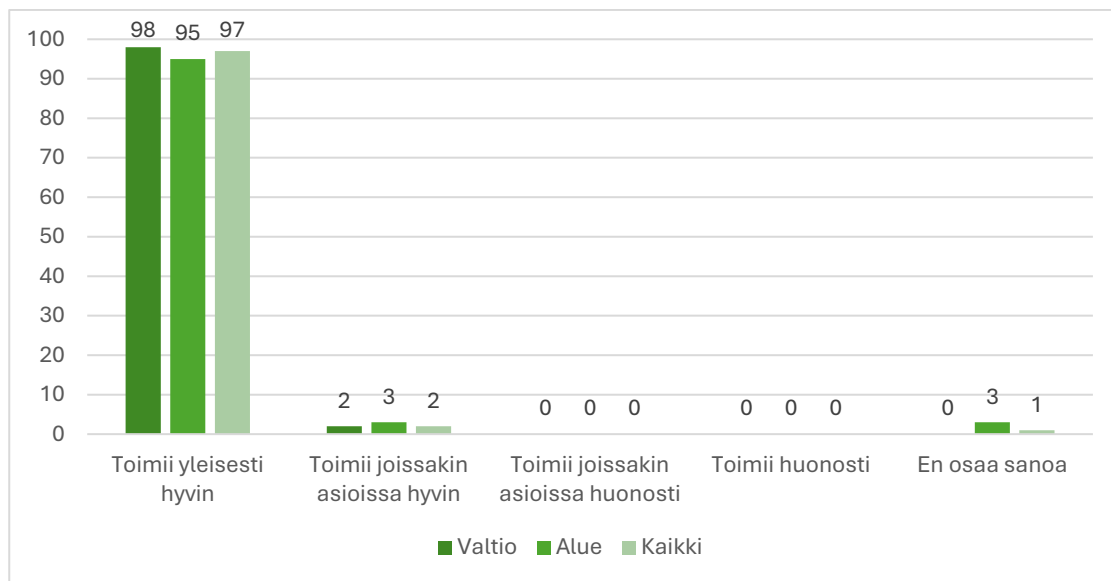
Vastausten perusteella viraston tulisi viestiä selkeämmin arviointikriteereistä ja prosessista epäluulojen vähentämiseksi. Ymmärrystä ja arvostusta lisäisi myös se, että mahdollisimman moni taiteilija osallistuisi vertaisarviointityöhön.

Kommenteista piirtyy kuva vertaisarviointiin osallistuvista, jotka kokevat työnsä tärkeäksi ja vastuulliseksi. He arvostavat vertaisarviointia menetelmänä, mutta kokevat samalla työn näkyvyys- ja arvostusongelmia sekä julkisia väärinkäsityksiä.

Vastaajien arviot vuorovaikutuksen toimivuudesta Taiken virkahenkilöiden kanssa jälleen kaikkien aikojen parhaat

Vastaajien (97 %) arvioiden mukaan vuorovaikutus taidetoimikuntien sekä lautakuntien jäsenten ja Taiken virkahenkilöiden välillä toimii erittäin hyvin. Vuorovaikutuksen arvioi toimivan ainoastaan joissakin asioissa hyvin vain muutama vastaaja, yhdenkään vastaajan mukaan vuorovaikutus ei ollut toiminut huonosti. Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien jäsenten vastauksissa ei ilmennyt juurikaan eroavia näkemyksiä vuorovaikutuksen toimivuuteen liittyen. (Kuvio 17.)

KUVIO 17. Vastaajien (%) näkemykset vuorovaikutuksen toimivuudesta taidetoimikuntien ja lautakuntien ja Taiken virkahenkilöiden välillä (valtio, alue, kaikki)

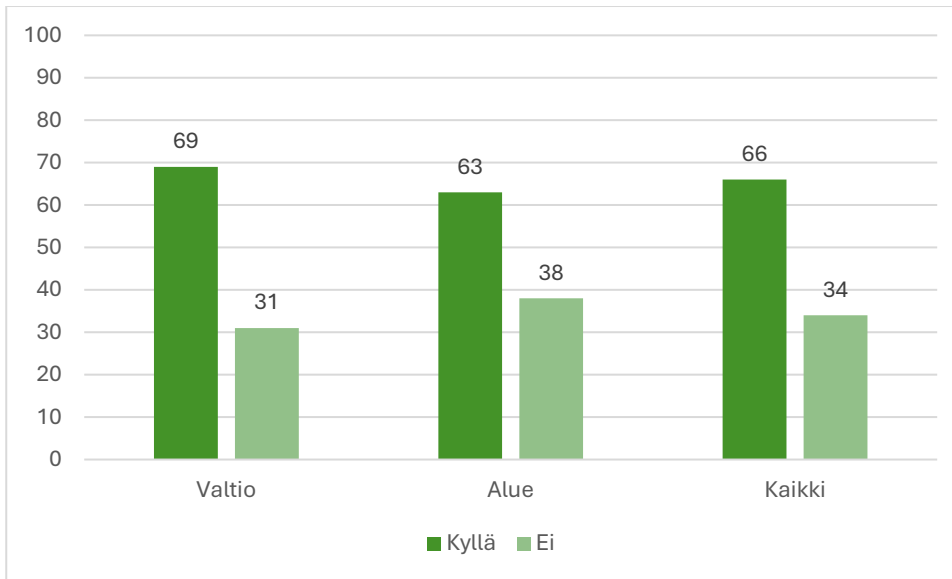

Edelliseen toimikuntakyselyyn ja myös aiempiin toimikuntakyselyihin verrattuna tulokset olivat tällä kertaa kaikkein parhaat (90 % → 97 %) – sama tilanne myös edellisessä kyselyssä. Vuorovaikutus Taiken virkahenkilöiden kanssa on kyselyjen mukaan toiminut aina erinomaisesti taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenten näkemysten mukaan.

Moninaisuuskoulutukseen osallistuminen melko aktiivista

Taike järjesti vuonna 2025 moninaisuuteen liittyvää koulutusta taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenille. Vastaajista 66 prosenttia oli osallistunut koulutukseen. Valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenistä koulutukseen osallistuneiden osuus (69 %) oli vain hieman suurempi kuin alueellisten taidetoimikuntien (63 %). (Kuvio 18.)

KUVIO 18. Vastaajien (%) osallistuminen moninaisuuskoulutukseen (valtio, alue kaikki)

Moninaisuus voi olla tietoinen osa arviointia

Kysymyksen, miten olet käyttänyt moninaisuuskoulutuksessa saamaasi tietoa vertaisarvioijana, vastaukset vaihtelivat aktiivisesta moninaisuustietoisuudesta kriittisiin näkemyksiin koulutusten sisällöistä.

Enemmistö piti moninaisuuden huomioimista osana hyvää arviointia. Suuri osa vastaajista on pyrkinyt itsereflektioon, vinoutumien tunnistamiseen ja tasapainoisten päätösten tekemiseen. Moninaisuuskoulutusten tulokset vaihtelevat. Osalle vastaajia ne ovat vahvistaneet käytäntöjä, osalle ne eivät ole tuoneet merkittävästi uutta tietoa. Moninaisuuden huomioiminen ei korvaa taiteelliseen laatuun perustuvia kriteereitä, vaan toimii pikemminkin tasapainottavana tekijänä lopullisissa päätöksissä.

Useimmille vastaajille moninaisuus on ollut tietoinen osa vertaisarviointia. Sen todettiin vaikuttaneen taustalla koko arviointiprosessin ajan. Useat vastaajat pohtivat aktiivisesti omia mahdollisia suosimisen kohteita, kuten tuttua estetiikkaa, koulutusta, kieltä, taustaa, kulttuurisia mieltymyksiä ja henkilökohtaisia kiinnostuksen kohteita. Osa vastaajista seuraa systemaattisesti, millaisille hakijoille he antavat pisteitä tavoitteenaan välttää arvioinnin yksipuolistuminen.

Konkreettisista toimista vastaajat mainitsivat muutaman. Osa vastaajista pisteytti vähemmistöön kuuluvia hakijoita niin, että heidän hakemuksensa nousivat kokouksissa keskusteluun. Osa vastaajista ei pyrkinyt tulkitsemaan hakemusta heikoksi pelkästään muutoseikkojen vuoksi, vaan yritti tiedostaa lukivaikeuksien, eri kielitaustojen tai erilaisen ilmaisutavan vaikutuksia. Hakemuksia myös luettiin niin, että pyrittiin näkemään sisältö ja intentio myös silloin, kun ilmaisutapa oli vieras vertaisarvioijalle.

Kriittisiäkin huomioita oli vastauksissa mukana. Koulutukset olivat joillekin vertaisarvioijille liian perustasoisia, eivätkä tuoneet uutta näkökulmaa arviointityöhön. Osa vastaajista ei nähnyt tarvetta koulutuksille ja kokivat toimivansa jo valmiiksi moninaisuutta tukien.

Moninaisuuden toteutuminen vaatii aktiivisuutta

Moninaisuus on useimmille vertaisarvioijille tärkeä periaate, ja se vaikuttaa arviointiin ainakin jossain määrin. Taidetoimikuntien ja lautakuntien työ moninaisuuden edistämiseksi vaihtelee paljon, joissain toimikunnissa ja lautakunnissa se on aktiivista, joissain hyvin marginaalista. Koulutuksesta koettu hyöty ja moninaisuuden toteutuminen liittyy yksittäisten arvioijien omaan aktiivisuuteen.

Moninaisuuteen liittyvät käytännön vaikutukset vaihtelivat toimikunnittain. Osa vastaajista kertoi, että sitä huomioidaan systemaattisesti, osalle sen huomioiminen oli jäänyt yksilötasolla tehtäväksi. Joissain toimikunnissa moninaisuus ei ollut näkynyt arvioinneissa, koska siihen liittyviä tilanteita ei ollut tullut vastaan.

Moninaisuuden huomioimiseen liittyviä konkreettisia toimiakin mainittiin. Myönnöissä oli pidetty huolta siitä, että apurahojen saajien joukko oli moninainen. Hakijoiden tausta ja olosuhteet kulttuuristen ja kielellisten taustojen osalta huomioitiin ja erityisharkintaan oli nostettu aloittelevia tai vähemmistöihin kuuluvia taiteilijoita silloinkin, kun näytöt eivät vielä olleet vahvoja. Vastaajien toimikunnat olivat pyrkineet tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen kaikissa arvioinneissa.

Useampi vastaa koki, että moninaisuuden huomioiminen pitäisi sisällyttää paremmin hakurakenteisiin, eikä jättää arviointiin osallistuvien arvailujen varaan. Vastaajista osa näki, että taiteen kentällä olisi edelleen tarvetta moninaisuuskoulutuksille.

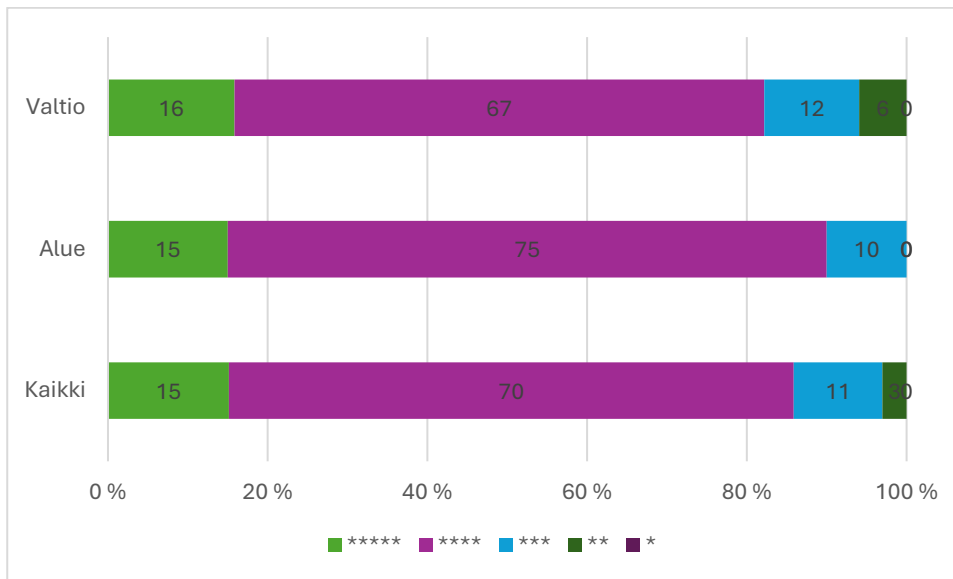
Vastauksista nousi esiin, että ulkomaalaistaustaisten arviointi on vaikeaa puuttuvien tai vaikeasti arvioitavien näyttöjen vuoksi. Hakemuksista ei aina käy ilmi vähemmistötausta, mikä tekee tulkinnoista vaikeaa. Vaikka teoksiin liittyviä vähemmistö- ja identiteettiteemoja tunnustetaan, hakijan oma tausta voi jäädä epäselväksi. Se rajoittaa moninaisuusnäkökulman hyödyntämistä.

Vertaisarvioijat katsoivat onnistuneensa tehtävässään hyvin

Vertaisarvioijat antoivat onnistumiselleen pääsääntöisesti 4-5 tähteä. Sekä valtion taidetoimikuntien ja lautakuntien että alueellisten taidetoimikuntien jäsenet katsoivat onnistuneensa hyvin tehtävässään. (Kuvio 19.)

Kaikista vastaajista hyvin myönteisen arvion (viisi tai neljä tähteä) antoi omasta onnistumisestaan vertaisarvioijana kaikkiaan 85 prosenttia ja vieläpä erittäin hyvin (viisi tähteä) 15 prosenttia. Vastaajista 11 prosenttia antoi onnistumiselleen kolme tähteä. Heikon arvion (2 tähteä) omasta onnistumisestaan vertaisarvioijana antoi 9. (Kuvio 19.)

KUVIO 19. Vastaukset (%) kysymykseen: Miten koet onnistuneesi vertaisarvioijana? (tähdet 1-5)

Suurimmat erot edelliseen kyselyyn verrattuna löytyvät viiden tähden antaneiden osuudessa. Edellisessä kyselyssä seitsemän prosenttiyksikköä suurempi osuus antoi onnistumisestaan viisi tähteä, toisaalta neljän ja viiden tähden antaneiden yhteenlaskettu osuus oli molemmissa kyselyissä lähes yhtä suuri. Edellisessä kyselyssä ei ollut yhtään alle kolmen tähden antanutta vastaajaa. Onnistumisen kokemus oli siis hieman yleisempää vuoden 2024 toimikuntakyselyssä.

Muu palaute: Vertaisarviointityö on vaativaa ja antoisaa

Vastaajat kokivat vertaisarviointityön erittäin aikaa vieväksi ja vaativaksi. Hakemusten lukeminen, taustatyö ja kokouksiin osallistuminen vievät enemmän aikaa kuin mitä palkkiot korvaavat. Siitäkin huolimatta moni kokee, että aikaa kokouksille ja keskustelulle pitäisi olla enemmän. Työtä voi olla myös vaikea yhdistää omaan taiteelliseen työhön ja arkeen, mutta sitä pidetään samalla antoisana.

Palkkiot koettiin yleisesti liian pieniksi suhteessa työmäärään ja asiantuntijuuteen. Epätasa-arvoa koetaan siinä, että osa arvioijista tekee työn palkallisella työajalla, kun taas taiteilijat tekevät sen pienellä palkkiolla. Toiveena on, että palkkiot olisivat valtion muun asiantuntijatyön tasolla. Apurahoina jaettavaa määrärahaa pidetään liian vähäisenä, mikä aiheuttaa turhautumista.

Arvioijia pitäisi olla enemmän, jotta työ jakautuisi tasaisemmin. Toimikuntiin kaivataan monipuolista asiantuntemusta ja eri osa-alueiden edustajia. Osa arvioijista toivoo taukoja arviointikausien välissä, jotta työ pysyy mielekkäänä.

Taiken virkahenkilöitä kiitetään ammattimaisuudesta, tuesta ja selkeästä viestinnästä. Kokoukset koetaan hyvin järjestetyiksi, mutta aikaa keskustelulle toivotaan lisää. Hakemusten toivotaan olevan selkeinä yhtenäisinä tiedostoina. Jääviys- ja esteellisyysskäytännöistä toivotaan tarkempaa ennakkotietoa – erityisesti siitä, että yhden hakijan kohdalla oleva jääviys voi estää koko vuoden osallistumisen.

Vastauksissa toivottiin, ettei vertaisarvioijien esityksiä muutettaisi päätöksenteon loppuvaiheessa. Huolta ilmaistiin myös moninaisuuskriteerien painotuksesta: osa kokee, että taiteellinen laatu pitäisi olla ensisijainen. Arviointiprosessin koetaan olevan pääosin korkeatasoinen ja hyvin organisoitu ja päätöksenteon koetaan perustuvan asiantuntijuuteen ja kokonaisvaltaiseen vertailuun.

Jaettavan rahan niukkuus on yksi suurimmista ongelmista. Hyviä hakemuksia jää tukien ulkopuolelle, mikä turhauttaa arvioijia. Pitkien työskentelyapurahojen ja pienten tukien välinen ristiriita korostuu: molempia tarvittaisiin, mutta resurssit eivät riitä.

Työ koetaan opettavaiseksi, merkitykselliseksi ja välillä jopa riemukkaaksi. Arvioijat käyttävät työssä laajaa asiantuntemustaan ja pitävät sitä velvollisuutena taiteen kenttää kohtaan. Osa kokee, ettei ehtinyt lukea kaikkia hakemuksia, mikä aiheutti riittämättömyyden tunnetta. Työ koetaan etuoikeutena, mutta myös raskaana ja lähes palkattomana urakkana.

Hakijoille toivotaan jaettavan enemmän tietoa hakijamääristä ja jaettavan rahan määrästä. Tämä lisäisi ymmärrystä siitä, miksi hakija ei apurahaa välttämättä saa, vaikka hakemus olisi hyvä.

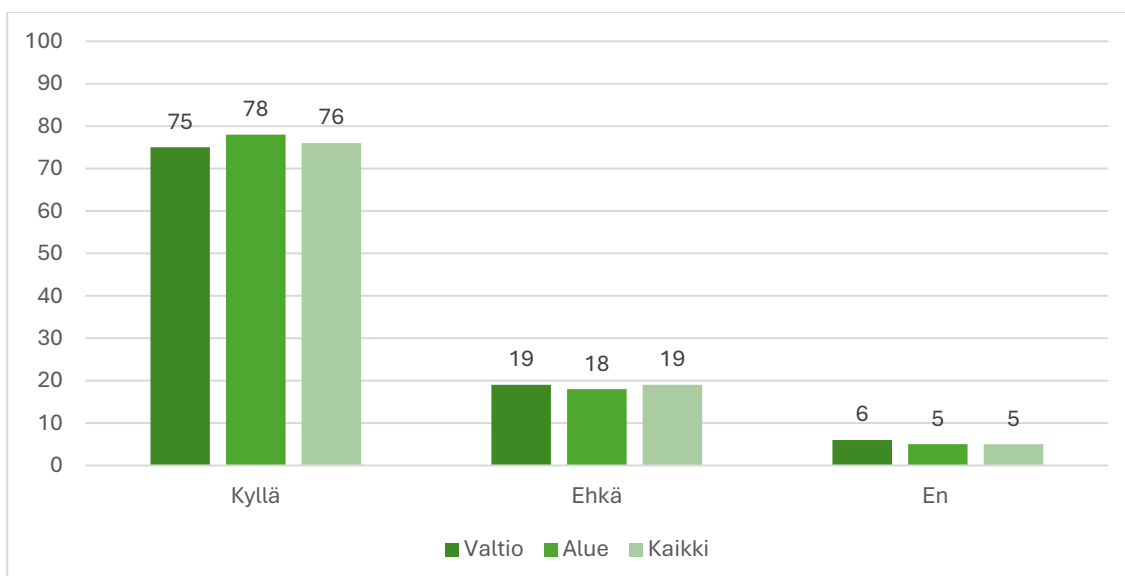
Vastaajista suurempi osuus kuin edellisessä kyselyssä on valmis uuteen vertaisarviointitehtävään

Vastaajista enemmistö (76 %) olisi valmis tulevaisuudessa tekemään uudelleen vertaisarviointia. Edellisessä toimikuntakyselyssä asiaa kysyttiin hieman eri tavoin, eli olisiko vastaaja valmis aloittamaan uudelleen taidetoimikunnan tai lautakunnan jäsenenä. Valmiina tehtävään olisi ollut 68 prosenttia vastaajista vuoden 2024 toimikuntakyselyssä. Vertaisarviointityön houkuttelevuuden voi näin katsoa hieman lisääntyneen, vaikka kysymys ei tarkalleen ottaen ihan samanlainen ollutkaan.

Melkein viidesosa vastaajista voisi harkita asiaa (ehkä-vastaukset). Ainoastaan 5 prosenttia vastaajista ei olisi enää valmis tekemään uudelleen vertaisarviointia. Edellisessä kyselyssä osuus oli 8 prosenttia. Erot valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien välillä olivat hyvin vähäisiä. Kun edellisessä kyselyssä hieman suurempi kiinnostus uuteen jäsenyyteen ilmeni valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin kuuluvien kuin alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien vastaajien joukossa, tässä kyselyssä tulos oli päinvastainen. (Kuvio 20.)

Jos vertaamme tuloksia myös vuoden 2022 toimikuntakyselyyn, tulokset ovat parantuneet lähes säännönmukaisesti (kyllä-vastaukset: 60 % → 68 % → 76 %). Erot valtion taidetoimikuntiin ja lautakuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin kuuluvien antamien vastausten välillä olivat nyt hieman kaventuneet edellisiin toimikuntakyselyihin verrattuna.

KUVIO 20. Vastaukset (%) kysymykseen: Oletko valmis tulevaisuudessa tekemään uudelleen vertaisarviointityötä? (valtio, alue, kaikki)

Vertaisarvioijille suunnatun kyselyn keskeisiä tuloksia ja seurannan kohteita

Vertaisarviointiin osallistuvien taidetoimikuntien ja lautakuntien jäsenille suunnatun kyselyn keskeisinä tuloksina voisi mainita muutaman asian, joita olisi syytä seurata seuraavissa vertaisarvioijille suunnatuissa kyselyissä.

- a. Vertaisarvioijien vastauksista ilmenevä arvostus virkahenkilöstön työtä kohtaan
- b. Vertaisarvioijien laajasti ilmaisema kiinnostus osallistua vertaisarviointityöhön myös jatkossa
- c. Vertaisarviointiin suunnattuihin resursseihin ja jaettavan määrärahan niukkuuteen liittyvä turhautuminen
- d. Vertaisarvioijien selkeä kiinnostus moninaisuuteen liittyviin teemoihin
- e. Vastauksissa ilmaistu vertaisarviointityöhön kohdistuva arvostus (taidehallinto ja taiteen kenttä) sekä samalla julkisuudessa (media) ilmenevä vertaisarviointiin liittyvä tiedonpuute
- f. Vastaajat toivoivat enemmän aikaa keskustelulle ja myös epämuodollisia kohtaamisia toistensa kanssa
- g. Vertaisarviointityöhön kaivattiin lisää läpinäkyvyyttä kaikilla tasoilla

Kuvioluettelo

KUVIO 1. Vertaisarvioijina toimivia vastaajia (%) parhaiten kuvaavat nimikkeet (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 2. Vastaajien (%) taidealan asiantuntijana tai taiteilijana toimimisen pituus vuosina

KUVIO 3. Vastaajien (%) taidealan asiantuntijana tai taiteilijana toimimisen pituus vuosina 2024 ja 2025

KUVIO 4. Kokoonpanot, joissa vertaisarviointi onnistuu parhaiten vastaajien (%) mukaan (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 5. Kokoonpanot, joissa vertaisarviointi onnistuu parhaiten vastaajien (%) mukaan vuosina 2024 ja 2025

KUVIO 6. Vastaukset (%) kysymykseen: Jos ajattelet odotuksiasi vertaisarviointityöstä, kuinka tyytyväinen/tyytymätön olet kauteesi tähän mennessä? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 7. Vastaukset (%) kysymykseen: Jos ajattelet odotuksiasi vertaisarviointityöstä, kuinka tyytyväinen/tyytymätön olet kauteesi tähän mennessä? (2024 ja 2025)

KUVIO 8. Vastaukset (%) kysymykseen: Miten mielestäsi kokousten valmistelu on toteutunut? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 9. Asioiden käsittely kokouksissa vastaajien (%) arvioiden mukaan

KUVIO 10. Vastaukset (%) kysymyksiin: Onko toimikunnallasi ollut mahdollisuus pitää riittävästi kokouksia, käydä riittävästi taustakeskustelua ja pitää riittävästi yhteyttä? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 11. Vastaukset (%) kysymykseen: Kuinka monta hakemusta arvioit lukeneesi yhden tunnin aikana? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 12. Vastaukset (%) kysymykseen: Kuinka monta hakemusta arvioit lukeneesi yhden tunnin aikana? (2024 ja 2025)

KUVIO 13. Vastaukset (%) kysymykseen: Ovatko mielestäsi nykyiset apurahojen ja avustusten arviointiperusteet toimivia? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 14. Vastaaajien (%) arviot omien ja kaikkien näkemysten sekä moninaisuuden huomioimisesta vertaisarviointiprosessissa

KUVIO 15. Vastaukset (%) kysymykseen: Tulisiko mielestäsi etäkokouksia kehittää? (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 16. Vastaaajien (%) kokemukset vertaisarviointityön arvostuksesta vuosina 2024 ja 2025

KUVIO 17. Vastaaajien (%) näkemykset vuorovaikutuksen toimivuudesta taidetoimikuntien ja lautakuntien ja Taiken virkahenkilöiden välillä (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 18. Vastaaajien (%) osallistuminen moninaisuuskoulutukseen (valtio, alue, kaikki)

KUVIO 19. Vastaukset (%) kysymykseen: Miten koet onnistuneesi vertaisarvioijana? (tähdet 1-5)

KUVIO 20. Vastaukset (%) kysymykseen: Oletko valmis tulevaisuudessa tekemään uudelleen vertaisarviointityötä? (valtio, alue, kaikki)